

מיזם ההשכלה

קרן רשי RASHI FOUNDATION

משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים

יתד

ליאונט ישראל אשלים

ליווי צעירי יתד
להשכלה מכוונת תעסוקה

תדריך למלווה צעירים

תוכן עניינים

פתח דבר -למה יצאנו לדרך? 4

מבוא 6

סקירת שדה ההשכלה בישראל 8

1. השלמת השכלה 9
2. השכלה על תיכונית 11
3. הכשרה מקצועית 12
4. כל הדרכים מובילות להשכלה 12

רקע מקצועי וגישות מנחות לליווי 14

1. פיתוח קריירה בהקשר חברתי-משפחתי רחב – רחל גלי צינמון. 16
2. תיאוריית משך ומרחב החיים (life Span, Life-Space Theory) של סופר (Super) 15
3. תיאוריית הבניית הקריירה (Savickas Career Construction Theory) 15
4. תיאוריית הקריירה החברתית – קוגניטיבית (SCCT: Social Cognitive Career Theory) 15
5. קידום מוביליות חברתית-כלכלית 15

עקרונות מנחים לליווי צעירים להשכלה: 14

ליווי פרטני של צעירים להשכלה מוכוונת תעסוקה 19

1. מודל הליווי הפרטני להשכלה 17
2. כלים תומכים לתהליך הליווי הפרטני 22

תהליך הליווי הקבוצתי להשכלה 28

1. מודל הליווי הקבוצתי להשכלה: 28
2. מתווה לתכנון תהליך ליווי קבוצתי 30
3. דוגמאות לתהליכים קבוצתיים וסדנאות בנושאים נבחרים: 32

עבודה עם מוסדות הלימוד 39

דיקנט הסטודנטים ויחידות התמיכה בסטודנט 37

בניית שיתופי פעולה עם מוסדות הלימוד 38

פתח דבר - למה יצאנו לדרך?

מיזם ההשכלה פעל מ-2021 עד 2024 במסגרת תוכנית יתד, התוכנית הלאומית לצעירות וצעירים במצבי סיכון, כחלק משיתוף פעולה בין משרד הרווחה והביטחון החברתי, קרן רש"י וג'וינט ישראל־אשלים. בשלב הפיילוט פעל המיזם ב־25 רשויות מקומיות, בשני מחוזות – דרום וצפון – לפיתוח מנגנונים ארגוניים, ידע וכלים מקצועיים לליווי צעירים להשכלה מוכוונת תעסוקה. כשיצאנו לדרך, הצבנו לעצמנו ארבע מטרות מרכזיות, לטובת קידום המוביליות החברתית־כלכלית של הצעירים והרחבת ההזדמנויות העומדות בפניהם לעצב חיים מלאי משמעות וערך לפי בחירתם:

1. העלאת מספר הצעירות והצעירים המשתלבים בהשכלה על־תיכונית איכותית
2. צמצום הנשירה מלימודים
3. שילוב בתעסוקה הולמת השכלה
4. הקניה וחיזוק של מיומנויות פיתוח קריירה

התדריך שלפניכם משלב בין עולמות הידע של עבודה עם צעירים במצבי סיכון וקידום ההשכלה הגבוהה וההכשרה המקצועית. הוא פורש בפניכם את התפיסות, העקרונות, התהליכים והכלים לעבודה עם צעירים וצעירות לקראת השכלה מוכוונת תעסוקה; אלה עוצבו במטרה לספק לצעירים מרחב לחקירה ולבחינת זהות, לסייע להם בהעשרת ההון החברתי והתרבותי שלהם, ולתמוך בהם בלמידה אישית מעמיקה שתבסס תשתית טובה של היכרות עצמית לתהליך הבירור והפנייה להשכלה גבוהה ולתהליכים נוספים בעתידם.

התדריך מקיף ומספק שפע של מידע, ולכן אנו ממליצים לקרוא בכל פעם רק את הפרק או את הסעיף הרלוונטיים לנושא או למצב. לקוראים שאינם מכירים כלל את המיזם, מומלץ לקרוא תחילה את הפרק "עקרונות מנחים לליווי צעירים להשכלה" ורק אחר כך לעיין בתוכן העניינים ולבחור סעיפים המעניינים אותם.
כהשלמה לתדריך, מומלץ לעיין בתיקיית הידע – כלים למלווה.

אנו תקווה כי תדריך זה ישמש כמורה דרך וככלי מרכזי לכלל העובדים עם צעירים במצבי סיכון – מקדמי תעסוקה והשכלה, עובדי יתד ברשויות המקומיות, מלווי צעירים בעמותות, גורמי פיקוח – ולכל מי שימצא בו ערך ויפעל ליישומו המיטבי.

צוות מיזם ההשכלה

תודות לכל מי שסייע בכתיבת התדריך: דימה גוטמן, אביה ברנפלד, לי הר-זהב, הדס בלאו, טל מוריס, לימור דויסון־שבתאי.

פיתוח ידע וכתיבה: שלומית פסח־גלבוע
עריכה לשונית: דניאלה בראלי
עיצוב גרפי: אפרת גולדנברג

מבוא

צעירים על רצף הסיכון מתמודדים עם מצבי חיים מורכבים המשפיעים על יכולתם להתפתח ולהתקדם אישית וחברתית. השתלבות מוצלחת בשוק העבודה תורמת להתפתחות תקינה ולמניעת מצבי סיכון. מחקרים הצביעו על קשר ברור בין השכלה לתעסוקה איכותית. ואכן, הסיבה השכיחה ביותר לפנייה של צעירים לתוכנית יתד ב־2020 הייתה בקשת סיוע בנושא השכלה ולימודים. ככל שמשתפרת האפשרות של צעיר או צעירה לרכוש השכלה על־תיכונית מתאימה, כך גדל הסיכוי שלהם להשתלב בתעסוקה איכותית ולחיות ברווחה כלכלית ואישית גבוהה יותר. תעסוקה איכותית משפיעה לחיוב גם על הבריאות הנפשית ועל תחושת השייכות לקהילה ולמדינה. אלא שלמרבה הצער, חלק גדול מהצעירים במצבי סיכון לא מצליחים לרכוש השכלה מספקת ומתאימה, ועל כן רובם מועסקים בעבודות זמניות, בשכר נמוך לאורך זמן ובמקצועות שאין בצידם אפשרות לצמיחה ולהתפתחות אישית. בעולם עבודה משתנה ומורכב, שהשתלבות מוצלחת בו תלויה בידע ובכישורים, הסיכוי של צעירים אלה להימנע ממצבי סיכון ולהיחלץ מהם – קטן. פרק הזמן שבו מלווים הצעירים בתכנית יתד הוא חלון הזדמנויות משמעותי לרכישת השכלה כבסיס לתעסוקה איכותית בעתיד. תהליכים נכונים של הכוונה, תמיכה וליווי יסייעו לצעירים לנצל את ההזדמנויות העומדות בפניהם, למצות את האפשרויות שלהם, להתמיד בדרך ולרכוש השכלה שתתאים לכישוריהם ולרצונותיהם.

סקירת שדה ההשכלה בישראל

לפני שנעסוק בתהליך הליווי של צעירים להשכלה, יש להכיר את מרחב האפשרויות ומגוון הדרכים לרכישת השכלה עבור צעירים. מערכת ההשכלה בישראל מורכבת ומבוזרת וההמשכיות בין שלבי ההשכלה לא תמיד ברורה. אופן ההשתלבות במסלולי ההשכלה אינו אחיד ותלוי בסוג הלימודים המבוקש ובנקודת הפתיחה של כל צעיר וצעירה. בחינה ובחירה מושכלת של היעד והתוויית הדרך הישירה והיעילה ביותר אליו יסייעו להימנע מהתארכות מיותרת של תהליך רכישת ההשכלה, כמו גם מעלויות גבוהות ומתחושת תסכול. פרק זה מציג ומפרט את מסלולי השלמת ההשכלה וההשכלה העל־תיכונית המרכזיים בישראל, ואת השלבים ואבני הדרך להשתלבות בהם. חשוב לזכור כי לעיתים יש כמה מסלולים אפשריים להשגת התואר או התעודה המבוקשים, ויש לבדוק את ההתאמה של כל מסלול למצב של כל צעיר וצעירה, לנקודת הפתיחה שלהם, ולמשאבים שיירצו או יוכלו להשקיע בלימודים. אינטייק ובירור הצרכים עם הצעיר או הצעירה הם נקודת הפתיחה המומלצת לתהליך. הדברים המובאים כאן נכונים לעת כתיבתם (דצמבר 2023) – ייתכנו שינויים והתאמות מעת לעת ולכן כדאי לבדוק ולהתעדכן בפרטים מול מובילת ההשכלה המחוזית ומול המוסדות והגורמים הרשמיים.

מסלולי ההשכלה:

1. **השלמת השכלה:**
   - **השלמת 12 שנות לימוד**
   - **השלמה או שיפור של בגרויות**
   - **מכינות להשכלה גבוהה ומכינה טכנולוגית**

2. **השכלה על־תיכונית:**
   - **השכלה טכנולוגית**
   - **השכלה אקדמית**
   - **הכשרה מקצועית**

1. השלמת השכלה

צעירים שלא השלימו את חוק לימודיהם בתיכון, או שאין בידם תעודת בגרות (למשל מכיוון שלא קיבלו ציון סופי באחד ממקצועות החובה) יכולים להשלים את הלימודים באחד משני מסלולים:

השלמת 12 שנות לימוד, תג"ת – תעודת גמר תיכון: תעודה המעידה שהאדם רכש השכלה ברמה של 12 שנות לימוד. תג"ת אינה מעניקה זכאות לתעודת בגרות, ולכן אינה מאפשרת כשלעצמה המשך לימודים אקדמיים, אולם מאפשרת השתלבות במסלולי תעסוקה או הכשרה מקצועית הדורשים רמת השכלה תיכונית. בתנאים מסוימים היא מאפשרת גם השתלבות במכינות טכנולוגיות או במכינות אקדמיות. משך הלימודים לקבלת תג"ת הוא 6–12 חודשים. הלימודים באמצעות זכיינים ברחבי הארץ ובפיקוח האגף להשכלת מבוגרים במשרד החינוך. מידע נוסף באתר משרד החינוך, האגף להשכלת מבוגרים.

- **השלמה או שיפור של בגרויות:** מי שאין בידו תעודת בגרות – אם משום שלא ניגש כלל לבחינות, אם משום שניגש רק לחלק ואם משום שנכשל במקצועות החובה – ומי שיש בידו תעודת בגרות ומעוניין לשפר את ציוניו או להיבחן בבחינה במקצוע שלא נבחן בו בעבר, יכול לגשת לבחינות הבגרות ולקבל תעודת בגרות. אפשר להתכונן לבחינות הבגרות במסגרת **מכינה בגרותית**[1] במוסדות האקדמיים, במכוני הכנה פרטיים, או בלמידה עצמאית. אפשר להיבחן בבחינות הבגרות בשני מסלולים:

  i. נבחן משנה: מי שהשלים 12 שנות לימוד ונבחן בבחינת בגרות אחת לפחות. ההרשמה לבחינות הבגרות והבחינה עצמה – דרך בית הספר התיכון שבו למד הנבחן. הבחינות נערכות במועדים קבועים מראש. אפשר להירשם לבחינות בכל המקצועות, אולם כדי להיבחן במקצוע שהתלמיד לא נבחן בו בעבר, יש לפתוח תיק נבחן אקסטרני.

1. מכינה בגרותית אמנם נקראת "מכינה" ומתקיימת מטעם מוסד אקדמי, אך השלמתה אינה מאפשרת קבלה אוטומטית ללימודים אקדמיים באותו מוסד או במוסד אחר. מסיימי המכינה הבגרותית יידרשו להיבחן במבחני הבגרות של משרד החינוך, ולאחר מכן לעמוד בתנאי הקבלה של המוסד והמסלול האקדמי שיבחרו.

ii. נבחן אקסטרני: מי שלא סיים 12 שנות לימוד ומי שלא נבחן באף בחינת בגרות. כדי להיבחן יש לפתוח תיק אקסטרני בסניף האזורי של משרד החינוך. ההרשמה לבחינות דרך האינטרנט ומשרד החינוך מודיע לתלמיד היכן תיערך הבחינה.
מידע נוסף על נבחני משנה ונבחנים אקסטרניים, על תהליך הרישום ועל הבחינות אפשר למצוא בפורטל מבחנים אקסטרנים.

- **מכינות ללימודים אקדמיים:** עבור חלק מהצעירים, קבלה ללימודים אקדמיים נתפסת כאתגר מורכב, לנוכח הישגיהם בתיכון. חשוב שיידעו כי אפשר להגיע ללימודים באקדמיה (באוניברסיטה או במכללה) מכל נקודת פתיחה – באמצעות השלמת בגרויות, מבחנים מקדימים ומכינות. המכינות הקדם־אקדמיות פועלות במוסדות האקדמיים המוכרים. היצע המכינות ותנאי הקבלה משתנים ממוסד למוסד. בחלק מהמכינות (בעיקר במכינות ייעודיות) תנאי הקבלה כוללים ציון סף במבחן הפסיכומטרי או במבחן מימ"ד, הבוחן התאמה למגוון מסלולי המכינות.
יש שני סוגי מכינות:

i. קדם־מכינה: מעין מכינה למכינה, הזמינה בחלק ממוסדות הלימוד האקדמיים ומציעה לימודים לקראת קבלה למכינה אקדמית. משך הלימודים שלושה חודשים. בסיום קדם־המכינה אפשר להמשיך ללימודים במכינה ייעודית באותו מוסד בלבד. אי אפשר להשלים לימודים בקדם־מכינה במוסד מסוים ולהתקבל למכינה ייעודית במוסד אחר.

ii. מכינה ייעודית: מכינה את התלמידים ללימודים אקדמיים בתחום דעת מסוים. על פי החלטת המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), יש שלושה סוגי מכינות ייעודיות: במדעי החברה והרוח, במדעים מדויקים והנדסה ובמדעי הטבע והחיים. משך הלימודים סמסטר (לבעלי בגרות מלאה) או שנה אקדמית מלאה (לבוגרי קדם־מכינה, לבוגרי 12 שנות לימוד או לבעלי תעודת בגרות חלקית). עם השלמת המכינה אפשר לנסות להתקבל ללימודים אקדמיים בפקולטות מאותו תחום דעת (למשל מכינה במדעי החברה והרוח תאפשר קבלה ללימודי סוציולוגיה, כלכלה, היסטוריה וכו') באותו מוסד אקדמי או במוסדות אחרים המכירים בתעודת הגמר של המכינה. חשוב לברר מראש אילו מוסדות מכירים במכינה שבה מתכוונים ללמוד, כדי לוודא שהלימודים במכינה אכן פותחים בפני התלמידים אפשרויות המתאימות לתוכניות שלהם.
חיילים משוחררים זכאים למימון המכינה דרך הקרן והאגף לחיילים משוחררים ותלמידים שאינם חיילים משוחררים זכאים למלגה מטעם משרד החינוך. מידע נוסף על מכינות אקדמיות אפשר למצוא באתר המועצה להשכלה גבוהה.

- **מבחני מיון לקראת השכלה אקדמית:**

מסלול ההכנה להשכלה אקדמית כולל מבחנים ההכרחיים לקבלה ולמיון למכינות וללימודים.

מבחן פסיכומטרי: מבחן למיון מועמדים ללימודים אקדמיים, נוסף לציוני הבגרות וכלי הערכה אחרים. המבחן מספק הערכה של יכולות בשלושה תחומים: חשיבה מילולית, חשיבה כמותית ואנגלית, ומדרג את כל הנבחנים על פי סולם הערכה אחיד. ציון הפסיכומטרי מוכר בכל המוסדות האקדמיים ונדרש כתנאי קבלה לחלק מהמכינות, וכן לקבלה ישירה ללימודים אקדמיים, ללא מכינה. הוא משוקלל עם ממוצע ציוני הבגרות לכדי ציון הנקרא ציון סכם. ציון הסכם הנדרש תלוי בחוג ובמוסד הלימוד. המבחן נערך מטעם המרכז הארצי לבחינות והערכה, בארבעה מועדים קבועים לאורך השנה. מידע נוסף על המבחן הפסיכומטרי אפשר למצוא באתר המרכז הארצי לבחינות והערכה.

מבחן מימ"ד: מבחן ידע למיון מועמדים למסלולי לימוד במכינות קדם־אקדמיות, נוסף לציוני בחינות הבגרות. המבחן מספק הערכה של היקף הידע בשלושה תחומים – עברית, מתמטיקה ואנגלית – ונערך מטעם המרכז הארצי לבחינות והערכה, במועדים קבועים לאורך השנה. מידע נוסף על מבחן מימ"ד אפשר למצוא באתר המרכז הארצי לבחינות והערכה.

- **אבחון מת"ל (מערכת תפקודי למידה) לקביעת הקלות והתאמות**

אבחון מת"ל של המרכז הארצי לבחינות והערכה מיועד לצעירים שהיו זכאים להקלות והתאמות בבחינות בזמן לימודיהם בתיכון, ולבעלי קשיי למידה או קשיי קשב וריכוז שלא עברו אבחון בעבר ועשויים להיות זכאים

להקלות והתאמות גם במהלך לימודיהם האקדמיים. תוצאות האבחון מוכרות בכל המוסדות האקדמיים. מידע על התנאים לאבחון ועל תהליך האבחון אפשר למצוא באתר המרכז הארצי לבחינות והערכה.

2. השכלה על־תיכונית

- **השכלה טכנולוגית:** השלמת המסלול מזכה את התלמידים בתעודה רשמית המעידה על רכישת מקצוע יישומי באחד התחומים הטכנולוגיים. השכלה זו מאפשרת לבוגרים להשתלב בתעסוקה במקצועות טכנולוגיים במפעלים ובחברות תעשייה או פיתוח. הלימודים מתקיימים במכללות טכנולוגיות ובפיקוח מה"ט – המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית במשרד העבודה.
בוגרי החינוך הטכנולוגי של משרד החינוך יכולים להמשיך מהתיכון ללימודים בכיתות י"ג וי"ד לשם קבלת תעודת טכנאי (י"ג) או הנדסאי (י"ד) באחת ממגמות החינוך הטכנולוגי. אפשר ללמוד לתעודה במקצוע המגמה שנלמד בתיכון או במקצוע אחר.

הכשרה טכנולוגית מזכה בשני סוגי תעודות:
תעודת טכנאי: מעידה כי הטכנאי רכש ידע ומיומנות להפעלה, התקנה ותיקון של מכשור טכנולוגי. משך הלימודים בין כמה חודשים לשנתיים (תלוי במקצוע). גם תנאי הסף לקבלה תלויים במקצוע; לרוב 10 עד 12 שנות לימוד. בתחום הטכנאות אפשר לעבור הכשרה במגוון התמחויות. כמה מהמקצועות המבוקשים בענפי הטכנאות כיום הם טכנאי מחשבים, טכנאי מכשירי חשמל, טכנאי מזגנים, טכנאי סאונד, טכנאי טלפונים סלולריים, טכנאי בית חכם ועוד.
תעודת הנדסאי: מעידה כי ההנדסאי הוא איש מקצוע טכנולוגי המיומן לתחזק, לתפעל, לבנות ולפתח ציוד טכנולוגי מתקדם, מכשור או מכונות במגוון תחומים.
כל אחד מתחומי ההנדסאות דורש הכשרה ספציפית וייחודית, ולכל תחום מסלול ייעודי. הלימודים וההכשרה מוצעים במגוון בתי ספר ומכללות באישור המה"ט (המכון הממשלתי להכשרה בטכנולוגיה ובמדע). חלק ממגמות ההנדסאות מתמקדות בציוד טכני וטכנולוגי (למשל ציוד רפואי, אלקטרוניקה), ואחרות בעיצוב ותכנון (למשל אדריכלות ועיצוב פנים, תקשורת חזותית). משך הלימודים בין שנתיים לשלוש, תלוי במקצוע. תנאי הסף לקבלה ללימודי הנדסאי במכללה טכנולוגית או באוניברסיטה: תעודת בגרות עם ציון עובר באנגלית, במתמטיקה ובאחד ממקצועות העברית. אם אין תעודת בגרות, אפשר ללמוד במכינה טכנולוגית מוכרת על ידי מה"ט. המכינות נפתחות פעם בשנה, באוקטובר, ותנאי הקבלה הם 11 שנות לימוד לפחות.
מידע נוסף על מסלולי לימוד להנדסאים וטכנאים אפשר למצוא באתר מה"ט.
מידע נוסף על מסלולי י"ג וי"ד להנדסאים וטכנאים אפשר למצוא באתר משרד החינוך.

- **השכלה אקדמית:** מסלול שהשלמתו מזכה את התלמיד בתואר אקדמי, המעיד כי מילא את כל החובות הלימודיות והמחקריות בתחום דעת מסוים. לימודים אקדמיים מתקיימים באוניברסיטאות ובמכללות בפיקוח המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג). יש מסלולי לימוד אקדמיים במגוון תחומי דעת. תארים אקדמיים מסוימים מאפשרים עיסוק במקצוע כמו חינוך והוראה, עריכת דין, רפואה, ראיית חשבון או הנדסה;. כדי לעסוק בחלקם נדרשות גם בחינות הסמכה, נוסף להשלמת לימודי התואר האקדמי. תארים בתחומים אחרים אינם מכוונים מקצוע יישומי (כמו מדע המדינה, סוציולוגיה, כלכלה, מדעי הרוח) אלא הם מאפשרים הרחבת האופקים, העמקה ורכישת ידע ומיומנויות כלליים וחשובים, או שהם צעד ראשון לקראת השלמת תארים מתקדמים יותר וקריירה אקדמית. לימודים לתואר ראשון אורכים בין שלוש לארבע שנים, והם לרוב אינטנסיביים ומעמיקים. תנאי הקבלה הם תעודת בגרות מלאה ומבחן פסיכומטרי. ציון הסכם (שקלול של ציוני הבגרות והפסיכומטרי) הנדרש משתנה בהתאם למוסד האקדמי, לפקולטה ולתחום הלימוד. לרוב מוסדות הלימוד אפשר להתקבל גם לאחר השלמה בהצלחה של מכינה אקדמית. יוצאת מן הכלל היא האוניברסיטה הפתוחה, שאפשר להתקבל בה ללימודי תואר ראשון ללא תנאים מוקדמים. חשוב לדעת כי הלימודים באוניברסיטה הפתוחה הם לימודים אקדמיים לכל דבר, והדרישות הלימודיות בה גבוהות. שכר הלימוד באוניברסיטאות ובמכללות מתוקצבות נקבע על פי החלטת המל"ג. במכללות לא מתוקצבות (פרטיות) שכר הלימוד גבוה יותר ונקבע על פי המוסד עצמו.

מידע נוסף על המוסדות האקדמיים, שכר הלימוד, זכויות סטודנטים ותוכניות לקידום השכלה גבוהה אפשר למצוא באתר המל"ג.

- **הכשרה מקצועית**

מסלול שהשלמתו מזכה בתעודת מקצוע מוגדר. כדי לעסוק במקצועות מסוימים, כמו חשמלאות, מנעולנות, סיעוד או הדרכה בחדר כושר, נדרשת על פי חוק תעודה רשמית, ולעיתים אף רישיון. במקצועות אחרים, כמו טבחות, פיתוח אפליקציות, טכנאות מחשבים/סלולר או עיצוב שיער, אין צורך ברישוי, אולם ההכשרה מקנה ידע ומיומנות חשובים לעיסוק במקצוע. מסלולי ההכשרה המקצועית מגוונים מאוד ומשתנים בהתאם לתנודות בצורכי התעסוקה במשק. חלקם קצרים מאוד (שבועות ספורים) וחלקם ארוכים (כמה חודשים עד שנה). לחלקם תנאי סף לקבלה ולאחרים לא. מסלולי הכשרה מסוימים הם מטעם גופים פרטיים ואחרים מנוהלים על ידי מעסיקים המעוניינים להכשיר עובדים. בבחירת הכשרה מקצועית חשוב לברר היטב מה טיב המוסד המכשיר: האם הוא אכן מספק הכשרה ברמה הנדרשת? האם התעודה שהוא מציע מוכרת כתעודה מקצועית? אם נדרשים אישורים למתן תעודת מקצוע – האם המוסד מחזיק בהם? בדרך כלל הסטודנט נדרש לממן בעצמו את ההכשרה המקצועית, אולם לעיתים משרד התעסוקה מספק מימון מלא או חלקי באמצעות שוברים או במסגרת הסבה מקצועית. גם מעסיקים בתוכניות הכשרת עובדים מציעים מימון, בדרך כלל תמורת התחייבות להשתלבות בעבודה אצל המעסיק.
מידע נוסף על הכשרה מקצועית אפשר למצוא באתר משרד העבודה.

- **כל הדרכים מובילות להשכלה**

הטבלה שלפניכם מציגה את המסלולים להשכלה בהתאם לנקודת הפתיחה של כל צעיר וצעירה וליעד ההשכלה המבוקש. **לפני שיוצאים לדרך חשוב לבדוק את התאמת המסלול לתנאים ולתעודות של הצעיר או הצעירה ואת תנאי הקבלה ודרישות הלימודים בכל מוסד.**

היעד / נקודת המוצא	תעודת גמר תיכון (תג"ת)	תעודת בגרות מלאה	הכשרה מקצועית	תעודת טכנאי/ הנדסאי	תואר אקדמי
לא סיים תיכון	השלמת השכלה, 12 שנות לימוד (משרד החינוך, האגף להכשרת מבוגרים)	השלמת בגרויות כנבחן אקסטרני	במידת הצורך, השלמת תג"ת + קורס הכשרה מקצועית (משרד העבודה / פרטי)	אם יש 11 שנות לימוד – מכינה טכנולוגית. או השלמת תג"ת + מכינה טכנולוגית. או השלמת בגרויות כנבחן אקסטרני ואחר כך לימודי תעודה במכללה טכנולוגית (מה"ט)	האוניברסיטה הפתוחה או מבחן פסיכומטרי + השלמת בגרויות/ מכינה בגרותית או קדם מכינה + מכינה ייעודית או מבחן פסיכומטרי + מכינה ייעודית (בחלק מהמוסדות בלבד) ואחר כך לימודי תואר ראשון במכללה אקדמית / אוניברסיטה

היעד / נקודת המוצא	תעודת גמר תיכון (תג"ת)	תעודת בגרות מלאה	הכשרה מקצועית	תעודת טכנאי/ הנדסאי	תואר אקדמי
סיים תיכון בלי בגרות מלאה		השלמת בגרויות כנבחן משנה	קורס הכשרה מקצועית (משרד העבודה / פרטי)	במידת הצורך – השלמת בגרויות כנבחן משנה או מכינה טכנולוגית ואחר כך לימודי תעודה במכללה טכנולוגית (מה"ט)	(האוניברסיטה הפתוחה) או מבחן פסיכומטרי + השלמת בגרויות כנבחן משנה או מבחן פסיכומטרי + מכינה ייעודית ואחר כך לימודי תואר ראשון במכללה אקדמית / אוניברסיטה
בגרות מלאה			קורס הכשרה מקצועית (משרד העבודה / פרטי)	מכללה טכנולוגית (מה"ט)	(האוניברסיטה הפתוחה) או מבחן פסיכומטרי + שיפור ציוני בגרות כנבחן משנה או מבחן פסיכומטרי + מכינה ייעודית ואחר כך לימודי תואר ראשון במכללה אקדמית / אוניברסיטה
בגרות במסלול טכנולוגי			קורס הכשרה מקצועית (משרד העבודה / פרטי)	מכללה טכנולוגית (מה"ט) או י"ג-י"ד (רק לבוגרי החינוך הטכנולוגי של משרד החינוך ומייד לאחר התיכון)	האוניברסיטה הפתוחה או מבחן פסיכומטרי + שיפור ציוני בגרות כנבחן משנה או מבחן פסיכומטרי + מכינה ייעודית ואחר כך לימודי תואר ראשון במכללה אקדמית / אוניברסיטה

גישות מנחות בבסיס תהליך הליווי להשכלה

חלק זה כולל סקירה של תאוריות המציגות היבטים חשובים במחקר ובייעוץ בתהליכי התפתחות קריירה, ונקודות מבט שונות להבניית סיפור הקריירה שלנו. לצידן, מוצגים גורמים נוספים שיש להביא בחשבון בצמתים של התבוננות פנימית וקבלת החלטות.

1. **תאוריית משך ומרחב החיים (Life Span, Life-Space Theory)**[2] מדגישה את ההיבט ההתפתחותי בקריירה ונשענת על ההנחה שהתפתחות זו נמשכת כל החיים. כל שלב בהתפתחות מתאפיין במטלות ייחודיות, והשלמתן מבססת את התשתית לשלב ההתפתחותי הבא. זו גישה הוליסטית, העוסקת בקשת התפקידים של הפרט בשלל תחומי החיים – הורה, בן זוג, אזרח, תלמיד וכן הלאה. תפקידים אלו, חשיבותם ומשמעותם משתנים בתקופות חיים שונות. לפי גישה זו, כל אדם יוכל להבין את בחירותיו ואת תפקודו המקצועי במדויק אם יתחשב בכלל התפקידים שהוא ממלא בכל תקופה. "קריירה" תוגדר כקשת התפקידים שהאדם ממלא במהלך חייו ואשר מרכיבים את סגנון חייו. סופר רואה בהתפתחות הקריירה תהליך המבטא את ה"עצמי" של הפרט, ובמסגרתו מתקיימת אינטראקציה מתמדת בין עניין אישי, ערכים וצרכים של הפרט ובין תנאים כלכליים, פוליטיים ותרבותיים סביבו. מושג ה"עצמי" מרכזי בגישתו של סופר, הרואה בפרט תוצר של התנסויותיו ובהתפתחות תעסוקתית – תוצר של תהליך פיתוח ויישום תפיסה והגדרה עצמית. תפיסה עצמית־מקצועית מתפתחת ומשתנה עם הזמן וכתוצאה מאינטראקציה עם הסביבה. הפרט, מצידו, מחפש מקצוע שיאפשר לו לבטא את תפיסתו והגדרתו העצמית. התפיסה וההגדרה עצמית מתפתחות תוך חיבור בין אופיו של הפרט והגירויים החינוכיים והתרבותיים שאליהם הוא נחשף; ההזדמנויות והתנאים הסביבתיים של הפרט, כמו גם יכולתו לבחור, להתגמש ולהתמודד עם קשיים; ומוכנות הפרט להתמודד עם מטלות קריירה המאפיינות את השלב ההתפתחותי שבו הוא נמצא.

2. **תאוריית הבניית הקריירה (Career Construction Theory)**[3] מרחיבה את הגישה ההתפתחותית של סופר ומשלבת רעיונות קונסטרוקטיביים ונרטיביים כנדבך נוסף להבנת התפתחות קריירה. על פי גישה זו, התפתחות הקריירה מתרחשת לכל אורך החיים (ולא רק בנקודת זמן אחת של בחירה או משבר). בניגוד לגישות המתמקדות באבחון סוג האישיות ובהתאמת הפרט לסביבה, גישה זו מדגישה את מרכזיותה של התפיסה העצמית ואת תפקידם של מאפיינים אישיים, אחריות ויכולת ליצור לפרט ולסביבתו מסגרות ותנאים לקידום מטרותיו. הדגש הוא על חשיבות ההבנה של הפרשנות האישית והסובייקטיבית של הפרט להתנסויותיו וליכולותיו. לפיכך, סוויקאס סבור כי למבחני האישיות יש משמעות מצומצמת בלבד, אם לא מביאים בחשבון את תפיסת הפרט את עצמו. לשיטתו, ההבנה של הסובייקטיביות היא הבסיס לתהליכי ההדרכה והייעוץ בנושאי קריירה. כדי להבין את הסיפור האישי של הפרט, את פרשנותו שלו לנסיבות חייו, להזדמנויות ולחסמים הניצבים בפניו, יש לזהות תמות מרכזיות המלוות את סיפור חייו, לבחון חוויות חיים מכוננות, לאתר דמויות המשמשות כמודל לחיקוי ולהגדיר מטרות חיים חשובות. סוויקאס מציין כי אנשים שונים עשויים לחוות או לתפוס תנאי חיים זהים (כמו עוני, מחסור, אפליה, מוגבלות) באופן שונה.

3. **תאוריית הקריירה החברתית־קוגניטיבית (SCCT: Social Cognitive Career Theory)** גורסת שאמונתו של הפרט כי ישלים בהצלחה משימות בתחום מקצועי או לימודי מסוים (מסוגלות עצמית) היא המשפיעה על העניין שלו באותו תחום ועל בחירתו בו. משתנה נוסף הוא הציפייה לתוצאות: אם הפרט מצפה שמקצוע מסוים יניב את התוצאות הרצויות מבחינתו, אזי גדלים הסיכויים שהמקצוע יעניין אותו והוא יבחר בו. תאוריה זו עוסקת במקומם של התנאים הסביבתיים בתהליך של התפתחות מקצועית. לפיה גורמים אישיים (כמו מגדר, מוגבלות ומוצא אתני) מנבאים את תחומי העניין ואת הבחירה המקצועית, מכיוון שהם מאפשרים או מעכבים הזדמנויות תעסוקתיות[4]. גורמים סביבתיים (תמיכה חברתית, מדיניות חברתית, הזדמנויות וחסמים חיצוניים), משפיעים על ההתפתחות של תפיסת מסוגלות עצמית מקצועית. אפליה וחוסר נגישות הן דוגמאות לחסמים חברתיים המשפיעים על תפיסת המסוגלות העצמית. אפליה חברתית מתמשכת של קבוצות מיעוט אתניות או דתיות המתבטא, למשל, באי קבלתן לתחום מקצועי מסוים, משפיע לרעה על

2. Donald e. Super Life Span, Life-Space Theory 1980, 1990
3. Savickas, Mark, Career Construction 2002, 2005
4. SCCT; R. W. Lent, S. D. Brown, & G. Hackett, 1994

אמונתם של החברים בקבוצות אלה ביכולתם להצליח בתחום זה, וגורם לפרט לייחס לעצמו את הקשיים אשר החברה מציבה בפניו. כתוצאה מכך, הפרט לא מפתח אמונה ביכולתו להצליח באותו תחום או שהוא מפתח ציפיות נמוכות להצלחה. לכן חשוב לסייע לפרט לזהות את החסמים האישיים והסביבתיים, ולהבין כיצד להתמודד עימם.

4. **גישת הקריירה**[5] מתמקדת בליווי והדרכת תהליכי חקירה והבניית זהות מתמשכים ובבסיסה כמה מרכיבים עיקריים: חקירה אישית, חקירת הסביבה, הקניית ידע ומיומנויות, חשיבה ביקורתית, רפלקסיה, ניהול עצמי ויזמות. לגישה כמה עקרונות מרכזיים:
התפתחות: אנו מתפתחים לאורך החיים, בהתאם לבחירותינו בשלבים שונים.
הקשר: בחירותינו קשורות להיבטים כלכליים, פוליטיים, תרבותיים ומשפחתיים, ואני מעצבים אותן באמצעות המשמעות והפרשנות שאנחנו נותנים לאירועים בחיינו ולסביבתנו.
ראייה רחבה: כדי להבין את הפרט במדויק, יש לחקור את תפקודו ולהדריך אותו ביחס לתפקידיו בכלל התחומים בחייו – עבודה, משפחה, קהילה ופנאי.
הגישה מניחה תפיסה רחבה של זהות ומספר רב של תפקידים, ומאופיינת בתהליכי חקר והבניית זהות מתמשכים ומשתנים. לפיכך בתהליכי ההדרכה והליווי היא כוללת חקירה אישית, חקירת הסביבה, הקניית ידע ומיומנויות ומתבססת על דיאלוג מבנה זהות המאפשר בדיקת חלופות, ערור והרהור, וטיפוח קשר מחזק עם מבוגר אחראי משמעותי ומיטיב. הגישה מדגישה את החשיבות של עיצוב המבנים החברתיים והמדיניות החברתית באמצעות אזרחות פעילה.

5. **קידום מוביליות חברתית־כלכלית** משמעה שיפור מצבם הכלכלי והחברתי של אנשים וקהילות לאורך זמן או לעומת הדור הקודם. מידת המוביליות החברתית מושפעת מאי־שוויון: ככל שהאי־שוויון גדול יותר, כך המוביליות החברתית־כלכלית נמוכה יותר. מלבד החשיבות הערכית של מוביליות חברתית ושוויון הזדמנויות ללא תלות במאפייני רקע כמו מצב כלכלי, השתייכות אתנית או מקום מגורים, היעדרם פוגע גם בלכידות החברתית, בצמיחה הכלכלית, באמון של הפרט במוסדות המדינה ובהשתתפות הפוליטית של אזרחים. בישראל רמת המוביליות החברתית כלכלית מתפלגת באופן לא שווה בין קבוצות שונות באוכלוסייה והיא נמוכה יותר בפריפריה הגאוגרפית, בחברה הערבית ובחברה החרדית, ורמת האי־שוויון במגוון תחומי חיים גבוהה מהממוצע במדינות ה־OECD.
על פי הגישה, שפותחה בג'וינט ישראל אשלים, מוביליות חברתית־כלכלית מתבטאת ביכולת של אדם לשפר את מצבו בארבעה תחומי חיים מרכזיים:

- **חינוך והשכלה:** מיומנויות וכישורים נרכשים; השכלה פורמלית; רכישת ידע תאורטי ומעשי לאורך החיים.
- **כלכלה:** ביטחון סוציאלי; הכנסה ורווחה כלכלית; תעסוקה וקריירה איכותיות; דיור הולם.
- **בריאות:** אורח חיים בריא; בריאות פיזית ונפשית תקינה; חיים בסביבה נקייה ובטוחה.
- **שייכות:** משפחתית, קהילתית ואזרחית; השתתפות פעילה; הון סימבולי וחברתי.
- **דיגיטל:** השתתפות, מעורבות והפקת ערך מהמרחב דיגיטלי; אוריינות, נגישות ומוגנות.

5. פרופ' גלי צינמון, מודל סינרגטי לייעוץ והדרכה בהתפתחות קריירה- מודל התפתחותי, הקשרי ורחב, 2014

עקרונות מנחים לליווי צעירים להשכלה

צעירים במצבי סיכון המנווטים את דרכם בתחום ההשכלה ניצבים מול שדה מבוזר, שופע תוכניות ומסלולי לימוד, אך לוקה בחוסר נגישות למידע ונעדר מענים יעילים. פערי הידע על אודות עולם ההשכלה לצד פערים בתפיסת העצמי מהווים חסם של ממש בדרכם של הצעירים לרכישת השכלה. על כן הם זקוקים לגורם מלווה מיטיב ומקצועי, המחזיק בידע רלוונטי ומתמצא בעולם ההשכלה, שיסייע להם לקבל החלטות לגבי מסלול הקריירה שלהם והתפתחותם המקצועית.

מטרות תהליך הליווי להשכלה מוכוונת תעסוקה:

- לספק לצעירים מרחב לבחינה ולהיכרות עצמית, שבו יוכלו לקבל החלטות מודעות ובעלות משקל מתוך בחירה.
- להציף אפשרויות ולהציג צורות חשיבה נוספות ומורכבות יותר שיתמכו בבחירה מושכלת של מסלול ההשכלה או התעסוקה.
- לעודד גמישות מחשבתית ולסייע לצעירים לפתח תפיסה חיובית של מציאות חייהם, וכפועל יוצא – תמונת עתיד מיטיבה.
- להקנות לצעירים תפיסות, ידע, כלים ומיומנויות שיסייעו לתהליך החקר הפנימי והחיצוני שלהם ולקבלת החלטות מושכלות בכל הנוגע למסלול ההשכלה והתעסוקה שלהם.

עקרונות העבודה בתהליך הליווי:

1. **הרחבת אפשרויות, הזדמנויות ויכולת הבחירה:** במקרים רבים לצעירים במצבי סיכון אין די ידע על מגוון אפשרויות ההשכלה, ועל אפשרויות התעסוקה הקשורות אליהן. לעיתים מצבי החיים של הצעירים אף מהווים חסם לזיהוי ולניצול מיטבי של ההזדמנויות והאפשרויות להשכלה. הליווי יסייע לצעירים להכיר, לשקול ולחקור את האפשרויות הניצבות בפניהם, לפתח עם סביבתם שיח על הנושא וכך להרחיב את האפשרויות הללו ואת נקודת המבט עליהן. לצורך כך, יש לסייע לצעירים לפתח גישה חיובית כלפי רכישת השכלה ותפיסה חיובית של היכולת האישית שלהם להצליח בה, ולספק להם מרחב מאפשר ללמידה, להתנסות ולרפלקסיה; להנחיל להם ידע ולהפנות אותם למקורות מידע אמינים; לעודד אותם להעמיק בחקר ובלמידה של הנושא; ולהקנות להם כלים ומיומנויות לאיתור מידע והערכת איכותו ולבחירה מושכלת בתחום ההשכלה והתעסוקה.

2. **חקר אישי וסביבתי אקטיבי וביקורתי:** כל צעיר הוא המומחה לחייו ויש לו אוטונומיה על ההחלטות והבחירות הנוגעות להם. על כל צעיר וצעירה להשתתף באופן פעיל בתהליך הבירור והחקר של הכוחות והמשאבים הנדרשים לרכישת השכלה ושל האפשרויות העומדות בפניהם. הבירור הוא פנימי וחיצוני כאחד: בחינת הכוחות, הנכסים, החוזקות, הנטיות, הערכים והמשאבים הפנימיים לצד מיפוי המשאבים שהסביבה יכולה להעמיד לרשותם והאפשרויות הקיימות ושקילת התאמתן לתחומי העניין, לרצונות, לנטיות ולערכים של הצעיר. במסגרת זאת, יש לחקור ולבחון גם את מסלולי הלימוד המעניינים אותו, את הנדרש כדי להשתלב בהם ואת אופן התנהלות הלימודים בפועל. חלק מתפקיד המלווה הוא לטפח בקרב הצעירים התבוננות ביקורתית, הנדרשת לתהליך החקר והבחירה הנובעת ממנו. לשם כך יש לספק לצעירים פרספקטיבה התפתחותית, הקשרית, סביבתית ומערכתית ביחס לידע ולמציאות. כך למשל, כל מודל או כלי אבחוני המשמש בתהליך החקר יוצג ככלי עזר בלבד – הזדמנות ואמצעי לבחינה ולדיון. החשיפה והחקר יתקיימו בתהליך של ליווי דיאלוגי מעמיק ומבנה זהות עם הצעירים; דיאלוג המאפשר בחינת חלופות והרהור תוך טיפוח קשר מיטיב עם מבוגר אחראי ומעודד. הדיאלוג יעודד את הצעירים להבין את נטיותיהם, העדפותיהם וצורכיהם ולהביא בחשבון את כלל מעגלי החיים שלהם – עבודה, משפחה, קהילה ופנאי – כמו גם את התפקיד שהם ממלאים בכל אחד מהם.

3. **חיבור לשיקולים ולערכים של הצעירים:** עיקרון מרכזי בתהליך הליווי, המעודד את הצעירים לטפח "מצפן פנימי" המכוון את תהליכי הבחירה וקבלת ההחלטות שלהם לאור השיקולים והערכים האישיים שלהם. עיקרון זה מושתת על תפיסת הצעיר כמומחה לחייו – הוא בעת ובעונה אחת המספר והגיבור הראשי בסיפור חייו. הליווי יסייע לצעירים לספר את סיפור הקריירה שלהם בהקשר רחב, מתוך מודעות לשינויים המתחוללים בחייהם, ובפרט בצומתי בחירה וקבלת החלטות. תהליך הליווי יכלול התבוננות משותפת בהיסטוריה של הצעירים וחתירה למסגור מיטיב מחדש במידת הצורך.

4. **רכישה וחיזוק של מיומנויות:** במציאות של עולם עבודה משתנה, חשוב לרכוש, לפתח ולשפר, לאורך החיים ובמגוון הזדמנויות, מיומנויות וכישורים להתפתחות ולהצלחה בעולמות ההשכלה והתעסוקה. הליווי מתמקד ברכישה ובחיזוק של מיומנויות שישמשו כתשתית להמשך התפתחות ולרכישת מיומנויות בעתיד: כישורי למידה, נטוורקינג, מסגור מחדש, יצירתיות, דיבור עצמי חיובי, רפלקסיה, זיהוי ערכים ורצונות, קבלת החלטות, אוריינות דיגיטלית ועוד. הליווי מציף ומדגיש את הקשר בין פיתוח מיומנויות להשכלה ותעסוקה, ומנגיש אפשרויות והזדמנויות לטיפוח יזום של מיומנויות בחיי היום־יום. גם תהליך הליווי עצמו הוא פלטפורמה לחיזוק ולתרגול מיומנויות, בהתאם לצרכים שזוהו ולמטרות שהוגדרו. תרגול במסגרת הליווי יחזק את האמונה של הצעירים ביכולתם להתפתח ולהשתנות. התנסות מעשית היא הדרך הטובה ביותר לשיפור מיומנויות, ועל כן חשוב לעודד את הצעירים לנצל הזדמנויות להתנסות ולתרגל מיומנויות בשיטתיות, בתהליך הליווי ובעולם האמיתי.

5. **ליווי ביישום:** בתהליך ההתפתחות האישית של הצעירים יש ערך רב לנוכחות רציפה ולאורך זמן של מלווה נוכח, ולניהול קשר מיטיב איתו ועם דמויות קשובות נוספות. חשוב לבנות תהליך ליווי ארוך טווח, לקבוע אבני דרך להתבוננות ולספק מענה לסוגיות שעולות בדרך בכל הנוגע לרכישת השכלה ולהשתלבות בעולם התעסוקה. כבר בראשית הדרך חשוב לבנות, יחד עם הצעיר או הצעירה, מעטפת מענים ותמיכה המותאמת לצורכיהם, שתשמש תשתית לשלבים הבאים – טרום השכלה ומהלך הלימודים. לאורך הדרך להשכלה ולתעסוקה (שעשויה להתמשך חודשים ואף שנים), חשוב לנהל עם הצעירים מעקב ובקרה על תוכנית הפעולה – הן כדי לעקוב אחר היישום והן כדי להתאים את התוכנית למציאות הדינמית ולצרכים המשתנים – כך שתאפשר להם להשלים את המסלול הנבחר בהצלחה.

ליווי פרטני של צעירים להשכלה מוכוונת תעסוקה

ליווי צעירים להשכלה מוכוונת תעסוקה הוא חלק בלתי נפרד מתהליך הליווי הכולל של צעירי יתד. נושא ההשכלה רלוונטי כמעט לכל צעיר וצעירה ביתד, כל אחד ואחת על פי המצב האישי שלהם ושלב החיים שבו הם נמצאים, על פי רצונותיהם ויכולותיהם. חשוב לעורר את המודעות והעניין בהשכלה אצל כלל הצעירים כדי לסייע להם לבחון את ההזדמנויות העומדות בפניהם ולהרחיב את טווח האפשרויות שלהם. תהליך הליווי מעמיד לרשות הצעירים מעטפת של תמיכה כלכלית, רגשית, חברתית ואישית, ומתנהל לאור תפיסות העבודה והעקרונות המנחים שפורטו עד כה. לאורך כל תהליך הליווי יכולים המלווים להתייעץ עם מנהלת השכלה ותעסוקה מחוזית של יתד ולקבל מידע והכוונה.

שלושת השלבים המרכזיים של ליווי להשכלה:

טרום השכלה: בשלב זה הצעירים מתעניינים ברכישת השכלה ומתחילים לחקור ולברר את האפשרויות הרלוונטיות עבורם. מטרת הליווי בשלב זה להוביל את הצעירים לכניסה למסלול ההשכלה המתאים להם והרצוי בעיניהם. לליווי בשלב זה חשיבות מכרעת והוא כרוך במספר רב של משימות. הוא דורש מעורבות פעילה של הצעיר והכוונה וסיוע מצד המלווה, וכולל חקר פנימי וחיצוני, גיבוש תוכנית פעולה לקראת השתלבות במסלול ההשכלה המבוקש, איתור משאבים לתמיכה בתוכנית ומימושה.

במהלך הלימודים או ההכשרה: בתקופת הלימודים, ובמיוחד בשנה הראשונה למסלול לימודים ממושך (לימודי הנדסאים או לימודים אקדמיים) מטרת הליווי לסייע לצעירים להתמיד בלימודים ולהשלימם בהצלחה, באמצעות תמיכה בהם וחיזוק היכולות האישית והמעשיות שלהם. לשם כך יש לסייע לצעירים להתגבר על חסמים, קשיים ומכשולים – אובייקטיביים, אישיים ורגשיים – למשל על ידי חיבור לגורמי תמיכה וסיוע מטעם מוסד הלימוד.

לקראת סיום הלימודים – עם הפנים לתעסוקה: מטרת הליווי בשלב זה לסייע להשתלבות הצעירים בשוק העבודה, בתעסוקה ההולמת את ההשכלה שרכשו. לשם כך יש לסייע להם לקבל החלטות הנוגעות להמשך דרכם, למצוא הזדמנויות ותפקידים בשוק העבודה, לבחור עיסוק ולפנות למקומות עבודה וכן לפתח ולחזק מיומנויות להמשך התפתחות וצמיחה אישית.

מודל הליווי הפרטני להשכלה

1. **נקודת ההתחלה – פנייה או זיהוי הזדמנות:** ליווי לקראת השכלה יכול להתחיל בעקבות פנייה ישירה של הצעיר או הצעירה, או ביוזמת מלווה המזהה הזדמנות להעלות ולקדם את הנושא כחלק מתהליך הליווי הכולל. הזדמנות כזו יכולה לצוץ כאשר משוחחים על העתיד הקרוב והרחוק, כאשר מדברים על חברים המתעניינים או עוסקים בנושא, כאשר נושא התעסוקה עולה לדיון, וכדומה. חשוב להעלות את נושא ההשכלה גם אם כרגע הצעיר או הצעירה לא מתעניינים בכך ישירות, כדי לקדם את המודעות לנושא ולפתח את השיח סביבו.

2. **סיוע נקודתי:** בעקבות פנייה ממוקדת לסיוע בבעיה ספציפית הנוגעת להשכלה או לחסם שאיתו מתמודד הצעיר. זו יכולה להיות בקשה לסיוע חומרי – מלגה, ציוד לימודי או תמיכה כלכלית – או פנייה לעזרה בנושא התנהלות בלימודים, אתגרים לימודיים כמו צורך בשיעורי עזר, הכוונה בבקשה למועד בחינה נוסף או לדחייה בהגשת עבודה וכו'. במקרים כאלה אפשר לחבר בין הצעיר לגורם רלוונטי כגון קרן מלגות, סל גמיש, המרצה או הדקן במוסד הלימודי.

3. **תחילת התהליך – אינטייק השכלה:** כאשר הצעיר או הצעירה רוצים לבחון לעומק את אפשרויות ההשכלה הרלוונטיות עבורם, רצוי להתחיל תהליך ליווי שיסייע להם לבחור בחירה מושכלת של מסלול ההשכלה. הצעד הראשון בתהליך הוא שאלון אינטייק ממוקד השכלה, המכוון את הצעיר והמלווה לזיהוי נקודת הפתיחה במסע. נושאי השאלון:
   - **רקע משפחתי:** רמת ההשכלה ותחומי העיסוק של חברי המשפחה הגרעינית.
   - **רקע אישי:** תחומי עניין, יכולות וכישורים, מצב רגשי.
   - **רקע חברתי:** מערכות תמיכה (משפחה, חברים, דמויות משמעותיות נוספות).
   - **רקע לימודי:** נתוני פתיחה, תפקוד לימודי, חוויות לימודים בעבר, תפיסה עצמית של יכולת הלימוד.
   - **רקע כלכלי:** חובות, דיור, מצב כלכלי.

   המידע שנאסף באינטייק משמש את צוות הליווי ואת הצעירים להבנת נקודת הפתיחה ולגיבוש מתווה עבודה להמשך התהליך. חשוב שהאינטייק ייערך כדיאלוג, תוך העמקה והבנה של התשובות. מילוי השאלון הוא שלב חשוב בתהליך החקר האישי של הצעירים. שאלון האינטייק המלא מופיע בפרק הבא, "כלים בתהליך הליווי הפרטני". לאחר השלמת האינטייק, כדי להחליט מה ההמשך המתאים לתהליך, יש לקבוע מה מיקום הצעירים על רצף ההשכלה:
   - **מתעניינים:** צעירים המתחילים את צעדיהם הראשונים לקראת השכלה. הם עוד לא בטוחים מה התחום, הנושא או המסלול המתאימים להם, מתלבטים לגבי תחום העיסוק המתאים לכישוריהם ולרצונותיהם או מתלבטים בין מוסדות לימוד שונים.
   - **השלמת השכלה:** צעירים שיש פער בין נתוני הפתיחה שלהם (רמת ההשכלה הנוכחית) ובין תנאי

הקבלה למסלול הלימודים שהם מעוניינים בו, וזקוקים להשלמת השכלה תיכונית (תג"ת, השלמת בגרויות, שיפור ציוני בגרות).

- **סטודנטים:** צעירים שכבר התקבלו ללימודים (הכשרה מקצועית, טכנולוגית או אקדמית), או שכבר החלו בלימודים.
- **עם הפנים לתעסוקה:** סטודנטים בשלבים האחרונים של הלימודים (בשנה אחרונה ללימודים לתואר אקדמי או ללימודי הנדסאי, או בשבועות או בחודשים האחרונים של הכשרה מקצועית) וזקוקים לעזרה ולהכוונה בתרגום ההשכלה שרכשו לתעסוקה.

4. **טרום השכלה – מתעניינים:** לצעירים בשלב זה מומלץ להתמקד בבניית תמונת עתיד מיטבית באמצעות חקר פנימי – בירור נטיות, כישורים, שיקולים ואתגרים אישיים; וחקר חיצוני – בחינת עיסוקים, מסלולי לימוד, מוסדות השכלה והכשרה, חסמים ואתגרים, אפשרויות והזדמנויות רלוונטיות. נקודות מרכזיות בתהליך הליווי של מתעניינים:
   - <u>חזון ותמונת עתיד השכלתית־תעסוקתית:</u> כיצד רואים הצעירים את עצמם בהקשרים אלה בעתיד? באיזה סוג עבודה יעסקו? איזו סביבת לימודים או עבודה מתאימה להם? תמונת העתיד דינמית ומתפתחת לאורך תהליך החקר והבירור.
   - <u>זיהוי מוטיבציות ושאיפות:</u> מדוע רוצים הצעירים לרכוש השכלה? אילו ערכים מובילים אותם? איזה סגנון החיים הם מבקשים ליצור לעצמם? מה הדברים החשובים עבורם ומשפיעים על בחירותיהם?
   - <u>משאבים פנימיים:</u> חקר פנימי של הנטיות, הכישורים, הכוחות והחסמים האישיים הרלוונטיים לקבלת החלטה על תחום הלימודים והתעסוקה.
   - <u>חשיפה לידע רלוונטי:</u> חקר חיצוני ואיסוף מידע על תחומי עיסוק, מסלולי לימוד ומוסדות לימוד, במטרה להרחיב את מגוון האפשרויות הניצבות בפני הצעירים מעבר למוכר ולידוע להם מתוך חוויות חייהם.
   - <u>איתור צרכים ובניית מעטפת תומכת לתהליך:</u> מיפוי החסמים והצרכים הכלכליים, הלימודיים והרגשיים של הצעירים, ואיתור פתרונות ומענים: הפניה לגורמים תומכים, מיצוי זכויות, אבחונים, מענים חומריים ועזרה כלכלית.

   צעירים מסוימים זקוקים להכוונה מעמיקה יותר בנושא השכלה או התעסוקה, ומתקשים לגבש העדפות לתחום לימוד או לכיוון תעסוקתי. אפשר להפנות אותם לייעוץ קריירה או השכלה ממוקד מטעם מקדם תעסוקה, יועץ קריירה חיצוני (במימון סל גמיש), יועץ תוכנית הישגים או תוכנית רואד (למתעניינים בלימודים אקדמיים). אפשר גם להתייעץ עם מנהלת השכלה ותעסוקה מחוזית שתסייע בהכוונת תהליך הליווי ובהבהרת האפשרויות.

5. **טרום השכלה – השלמת השכלה:** שלב זה בליווי מיועד לצעירים הזקוקים להשלמת השכלה כדי לשפר את נקודת הפתיחה שלהם לקראת לימודים או כדי לשפר את סיכויי הקבלה שלהם למסלול לימודים או הכשרה מסוים. הליווי יתמקד בבניית תוכנית עבודה ומעטפת תומכת להשגת היעד.

תהליך החקר מסתיים בבחירת מסלול השכלה או הכשרה ובבניית תכנית פעולה לכניסה למסלול זה.

- יש להגדיר כמה אפשרויות למסלולים ולדרג אותם על פי סדר העדיפויות של הצעיר או הצעירה.
- יש לתת לצעיר או לצעירה כלים לקבלת ההחלטות הנוגעות ללימודים וקריירה.
- יש לגבש עם הצעיר או הצערה תכנית פעולה מפורטת לקראת התחלת הלימודים או ההכשרה, שתפרט את הפעולות הנדרשות לפי סדר, מי אחראי לבצען (בעיקר הצעיר או הצעירה, אך לעיתים גם המלווה) ומועד להשלמתן.
- יש להמשיך ללוות את הצעיר או הצעירה בתכנית הפעולה שהוגדרה ולעקוב אחר התקדמותם.

6. **סטודנטים:** השנה הראשונה ללימודים מאתגרת עבור צעירים ונמצא כי ציוני השנה הראשונה הם המנבא הטוב ביותר להשלמת התואר בהצלחה. עם ההרשמה ללימודים, או מייד בתחילתם, יש לסייע לצעירים למפות את האתגרים החדשים הניצבים בפניהם, כגון היכרות עם המערכות החדשות ועם זכויותיהם וחובותיהם כסטודנטים, כללי ההתנהגות והחוקים במוסד והשתלבות במעגלים חברתיים חדשים. לנוכח האתגרים שזוהו יש לבנות מחדש את מעטפת התמיכה – הן במסגרת הליווי הן בחיבור לגורמי תמיכה במוסד הלימודים. באוניברסיטאות ומכללות זה בדרך כלל משרד הדקן. ברוב גופי ההכשרה הפרטיים אין יחידה או גורם האחראים על תמיכה בסטודנטים, אך כדאי לברר במשרד ההרשמה או במזכירות אילו שירותים עומדים לרשות הסטודנטים. רכזת רקיע מחוזית יכולה לסייע בהפניה ובחיבור לגורם המתאים. בעדכון תוכנית המעטפת והתמיכה כדאי לשים לב במיוחד לצרכים ומענים כמו שיעורי עזר, תמיכה באסטרטגיות למידה, התמודדות עם תשלום שכר הלימוד והגשת בקשות למלגות. בשלב זה הליווי והמעקב בתדירות נמוכה יותר, אולם חשוב להמשיך את הקשר עם הצעירים, במיוחד בנקודות מפתח כמו סוף סמסטר ותקופת בחינות, ובסוף כל שנת לימודים. אפשר ורצוי לעודד אותם להמשיך לפתח מיומנויות להצלחה בלימודים כמו אוריינות דיגיטלית, עמידה בפני קהל, עיבוד מידע מורכב ומרובה וכדומה (מומלץ להיעזר במודל IPro).

7. **עם הפנים לתעסוקה:** לקראת סיום הלימודים, תהליך הליווי מתמקד בהכנת הצעירים לשלב הבא: השתלבות בתעסוקה ההולמת את ההשכלה שרכשו. עבור צעירים בלימודים אקדמיים או בלימודי הנדסאות, שלב זה מתחיל כבר בשנה האחרונה ללימודי התואר. הליווי בשלב זה מתמקד בכמה ערוצים:
   - <u>בחינה מחודשת של תמונת העתיד התעסוקתית:</u> לאור השינויים האישיים והסביבתיים שחלו במהלך הזמן שחלף מקבלת ההחלטה על מסלול ההשכלה והתעסוקה ועד השלמת הלימודים וההשתלבות בפועל בעולם התעסוקה.
   - <u>יצירת הזדמנויות להתנסות מעשית בזמן הלימודים:</u> השתלבות בתוכנית התמחות מטעם המוסד (אם יש), או התמחות דרך עמותת אלומה; תוכניות מנטורינג; השתלבות בעבודה חלקית או התנדבות בתחום העיסוק הרלוונטי.
   - <u>מיומנויות וכלים לחיפוש עבודה:</u> כתיבת קורות חיים, הכנה לראיונות עבודה, נטוורקינג, דרכים לחיפוש עבודה והגשת מועמדות.
   - <u>בניית תוכנית פעולה להשתלבות בעבודה:</u> הגדרת משרת פתיחה רצויה או אפשרית, איתור מעסיקים פוטנציאליים, כתיבת קורות חיים ושליחתם וכו'.

כלים תומכים לתהליך הליווי הפרטני

שאלון אינטייק השכלה:

<u>פרטים אישיים:</u>
שם פרטי + משפחה:
שנת לידה:
מספר אחים:
יישוב מגורים:
האם את/ה לומד/ת כעת? כן/לא
אם כן:
מוסד לימודים:
תחום לימודים:
שנת לימוד: (א', ב', ג', ד')

<u>מטרות הפנייה לליווי בתחום ההשכלה:</u>
(נא לסמן את כל הסעיפים הרלוונטיים)
1. הכוון וייעוץ קריירה
2. מיצוי זכויות בתחום ההשכלה
3. עזרה כלכלית
4. עזרה לימודית
5. תמיכה רגשית בתהליך הלימודי

<u>רקע משפחתי - השכלה:</u>

1. מהי תעודת ההשכלה הגבוהה ביותר של האם?
- ללא תעודת השכלה פורמלית
- 12 שנות לימוד
- תעודת בגרות חלקית
- תעודת בגרות מלאה
- תעודת הכשרה מקצועית
- תעודת הכשרה טכנולוגית
- תואר ראשון (BA)
- תואר שני (MA) או יותר
- לא ידוע

2. מהי תעודת ההשכלה הגבוהה ביותר של האב?
- ללא תעודת השכלה פורמלית
- 12 שנות לימוד
- תעודת בגרות חלקית
- תעודת בגרות מלאה
- תעודת הכשרה מקצועית
- תעודת הכשרה טכנולוגית
- תואר ראשון (BA)
- תואר שני (MA) או יותר
- לא ידוע

3. אם יש אחים: מהי תעודת ההשכלה הגבוהה ביותר של האח או האחות?
- ללא תעודת השכלה פורמלית
- 12 שנות לימוד
- תעודת בגרות חלקית
- תעודת בגרות מלאה
- תעודת הכשרה מקצועית
- תעודת הכשרה טכנולוגית
- תואר ראשון (BA)
- תואר שני (MA) או יותר
- לא ידוע

4. האם בני המשפחה תומכים בתהליך רכישת ההשכלה שלך? כיצד?

(אם לא נשאל בשאלון הבסיסי)
<u>תחום עיסוק/ מקור הכנסה:</u> אם: ____
<u>תחום עיסוק/ מקור הכנסה:</u> אב:_____

<u>חוויית לימודים:</u>
1. האם יצרת קשרים חברתיים משמעותיים במקום הלימודים הנוכחי/האחרון? כן/לא
2. האם יצרת קשרים משמעותיים עם אנשי הצוות או הסגל (מורים/הנהלה/שירותי ייעוץ) במקום הלימודים הנוכחי/האחרון? כן/לא
3. נא לדרג (מ־1 עד 5) את מידת העניין האישי שלך במקצועות הבאים בתקופת בית הספר:
   - מתמטיקה
   - ספרות
   - היסטוריה
   - אזרחות
   - עברית (לשון, הבעה)
   - אנגלית
   - ערבית
   - תנ"ך
   - חינוך גופני
   - מעורבות חברתית / מחויבות אישית
   - מגמת לימוד לבחירה:_____

היכן היית רוצה להיות בעוד 5 שנים מהיום? מה החלום שלך? (שאלה פתוחה)

<u>גורמי סיוע:</u>

1. מי מהבאים סייעו או מסייעים לך בתחום ההשכלה?
- אם/אב
- אח/אחות
- חבר/חברה
- מדריך/מדריכה
- מורה
- בן/בת זוג
- אחר:____

2. **כיצד הסיוע בא לידי ביטוי? (אפשר לסמן יותר מאפשרות אחת)**
   - הכוונה וייעוץ
   - סיוע כלכלי
   - סיוע רגשי
   - סיוע לימודי
   - האם פנית לגורמי סיוע נוספים? כן/לא

<u>מערכות, שירותים ותוכניות:</u>

1. האם את/ה מכיר/ה את הגורמים המסייעים בתחום ההשכלה בעיר/ברשות המקומית בה את/ה גר/ה? כן/לא
2. (אם כבר בלימודים) האם את/ה מכיר/ה את הגורמים המסייעים בתחום ההשכלה במוסד שבו את/ה לומד/ת? כן/לא
3. האם נעזרת בשירותים תומכי השכלה או באחד מהשירותים הבאים? אם כן, נס לסמן ולפרט: השלמת 12 שנות לימוד במשרד החינוך, היחידה להכוונת חיילים משוחררים, תוכנית הישגים, המוסד לביטוח לאומי, תוכנית רואד, מרכז ריאן, מלגות, תוכנית משל"י, תוכנית רקיע, אחר_____

<u>חסמים וההתמודדות עימם:</u>

מישור כלכלי:

1. **האם את/ה זקוק/ה לסיוע בשכר הלימוד?** כן/לא
2. **(אם כבר בלימודים) אופן מימון שכר הלימוד:**
   - באמצעות חסכונות אישיים
   - באמצעות מלגה
   - באמצעות תמיכה כלכלית מהוריי
   - באמצעות תמיכה כלכלית מהמחלקה לשירותים חברתיים
   - באמצעות תמיכה כלכלית מהמוסד לביטוח הלאומי
   - באמצעות תמיכה כלכלית מזרוע העבודה (תוכנית השוברים)
   - אחר: _____

(אפשר לסמן יותר מאפשרות אחת)

3. **האם יש לך את כל הציוד הלימודי הדרוש** (מחשב נייד, שולחן, כלי כתיבה ומחברות וכו')? כן/לא

4. **האם את/ה מתנייד/ת למוסד הלימודים שלך בתחבורה ציבורית**? כן/לא
אם לא – כיצד את/ה מתנייד/ת?_____
כמה זמן לוקח לך להגיע ללימודים? עד שעה / מעל שעה / מעל שעתיים

5. **האם את/ה זקוק/ה לסיוע בצרכים בסיסיים נוספים בזמן הלימודים?** כן/לא
אם כן – נא לסמן: מזון, ביגוד, ציוד ללימודים, נסיעות, אחר (אפשר לסמן יותר מאפשרות אחת)

<u>מישור לימודי (כולל שפה ואוריינות):</u>

1. האם יש לך מקום מתאים ללמידה שבו אפשר להתרכז (חדר פרטי, ספרייה וכו')? כן/לא
2. האם עברת בעבר אבחון דידקטי או פסיכו־דידקטי? כן/לא
3. האם יש לך צורך באבחון כזה? כן/לא
4. האם יש לך צורך בשיעורי עזר? כן/לא
   אם כן – באיזה תחום? _____
5. האם יש לך צורך בסיוע בחיזוק השליטה בעברית? כן/לא
6. האם יש לך צורך בסיוע בחיזוק השליטה באנגלית? כן/לא
7. האם את/ה מצליח/ה להשתלב בשיעורים ולעקוב אחר החומר הנלמד? כן/לא

8. **האם את/ה מצליח/ה להשתתף בשיעורים, לשאול שאלות? כן/לא**
9. **האם את/ה מצליח/ה לנהל את הזמן שלך ולעמוד במטלות?** כן/לא

<u>מישור חברתי־רגשי:</u>

1. קשיים רגשיים עלולים לעיתים ליצור עומס המקשה על יכולת הריכוז ועל הלמידה. האם את/ה מתמודד/ת עם קשיים רגשיים הנוגעים ללימודים? כן/לא
2. האם את/ה מקבל/ת טיפול רגשי? כן/לא
3. האם היית רוצה לקבל ייעוץ או טיפול רגשי? כן/לא (אפשר לברר וגם להציע במידת הצורך, ואם המענה קיים).
4. האם היית רוצה להצטרף לקבוצת מיומנויות / קבוצה חברתית במהלך הלימודים? כן/לא

לסיכום: נא לסמן את המענים הנבחרים, ולדרג אותם בטבלה לפי מידת דחיפות וחשיבות אישית

סוג המענה	תיאור	המענים הנבחרים	דירוג	חלוקת אחריות	תאריך יעד
כלכלי	• נסיעות • דמי קיום • מלגות • ציוד ללימודים				
לימודי	• אבחוני קשב וריכוז, לקויות למידה וכיו"ב • עזרה לימודית • לימודי אנגלית • לימודי עברית • רכישת מיומנויות (ניהול זמן, התנהלות כלכלית, יכולת הצגה עצמית, דיבור מול קהל וכו')				
ייעוץ וליווי	• ייעוץ קריירה, מנטורינג, הנחיה, הדרכה, ליווי אישי • מיצוי זכויות בתחום ההשכלה • מענה לסוגיות של נגישות ובירוקרטיה				
רגשי	• טיפול רגשי, פרטני או קבוצתי				

כלים דיגיטליים לחקר פנימי וחיצוני

אוריינות ומיומנויות דיגיטליות חיוניות להשתלבות מוצלחת בלימודים ובתעסוקה. אוריינות דיגיטלית היא היכולת להתמצא בעולם הדיגיטלי, להשתמש ביעילות בכלים דיגיטליים וללמוד בקלות ובאופן עצמאי ככל האפשר להשתמש בכלים דיגיטליים חדשים. אומנם הצעירים שאנו מלווים נולדו לתוך העידן הדיגיטלי, אך לעיתים קרובות הם (וגם אנחנו) לא מכירים את הכלים הקיימים, או חסרים את המיומנות הנדרשת כדי לאתר כלים רלוונטיים ואת הביטחון העצמי לחקור אותם ולהשתמש בהם באופן עצמאי. חשיפה לכלים דיגיטליים במהלך הליווי ובהקשר של בניית מסלול השכלה מוכוונת תעסוקה מסייע לחזק את האוריינות הדיגיטלית של הצעירים (ושלנו), ולהקנות להם כלים ומיומנויות להתנהלות מושכלת בעולם הדיגיטלי, כך שיוכלו לקבל מידע מהימן ולהעריך אותו נכונה, למקד ולקצר את תהליכי החיפוש וקבלת ההחלטות, לפתח מיומנויות נוספות ולחזק את הביטחון העצמי.

מודל IPro ואתר סקאלה: מודל לזיהוי ולפיתוח כישורים אישיים ובין־אישיים ומיומנויות מעשיות הרלוונטיים לעולם התעסוקה. המודל נחלק לאשכולות. במרכזו נמצא אשכול I am המתמקד בכוחות פנימיים ובתפיסות המניעות את הפרט לפעולה ומובילות לצמיחה ולהתפתחות אישית ומקצועית. האשכולות הנוספים מתמקדים בכישורים ובמיומנויות של לימדה לאורך החיים, בתשתיות ידע ואוריינות, בניהול זמן ומשימות, בעבודה עם אנשים, במיתוג ורישות ובפתרון בעיות מורכבות. אתר סקאלה, הבנוי לפי תוכני מודל IPro כולל מחוונים, שאלונים והפניות לחומרי למידה ותרגול דיגיטליים לפיתוח כישורים ומיומנויות.

אתר Skill il מרכז מידע על מקצועות והכשרות מקצועיות. האתר מציג שאלות על נטיות מקצועיות, המכוונות למידע על מקצועות רלוונטיים ועל מסלולי ההכשרה והלימודים לקראתם.
אתר כיוונים לעתיד של האוניברסיטה העברית מסייע בהכוונה ללימודים ולבחירת מקצוע. באתר כמה שאלונים מקוונים לבחינת אפשרויות ללימודים ותעסוקה בהתאם לנטיות, מאפיינים, רצונות ושיקולים אישיים, המסייעים בהחלטות על תעסוקה ובבחירת מסלול לימודים ומוסד לימודים.

אתר עבודאטה מרכז מידע אמין ומקיף על מגוון עיסוקים, מסלולי לימוד והכשרות. האתר, פרי מיזם של משרד העבודה, ג'וינט ישראל – תבת ומערך הדיגיטל הלאומי, מציע גם כלי מסייע לזיהוי נטיות תעסוקתיות – שאלון "הולנד" מקוון. באמצעות כמה שאלות ומסננים אפשר למצוא באתר מידע מותאם אישית על תחומי לימוד מכוונים תעסוקה ולהשוות ביניהם. באתר שני מאגרים מרכזיים: מאגר העיסוקים, ובו נתונים ומידע על מגוון עיסוקים נפוצים בישראל, ומאגר הלימודים, המאגד מידע ונתונים על מגוון מסלולי לימוד, תנאי קבלה ועוד.

אתר לימודים הוא אתר מסחרי המרכז מידע על מסלולי לימודים ומוסדות לימוד בישראל.

רובי הבוט הוא כלי בינה מלאכותית (AI) לאיתור מידע, הסברים וביצוע משימות באמצעות שיחה (בעברית ובערבית). חשוב שהשאלות וההנחיות שמפנים לבוט יהיו מפורטות ככל האפשר, ויתארו את המצב והמטרות במדויק. חשוב לנהל שיחה של ממש – על כל תשובה של הבוט אפשר לשאול שאלת המשך לשם פירוט, העמקה או דיוק. חשוב לבדוק את התשובות המתקבלות בעזרת מקורות מידע נוספים.
כיצד להשתמש בבוט בתהליכי ליווי להשכלה או תעסוקה:

- **בחירת מסלול לימודים:** חקר ובירור אפשרויות, יתרונות וחסרונות, ודרישות קבלה של מסלולי לימודים. שאלות לדוגמה: מה כדאי ללמוד כדי להשתלב בעבודה בתחום המלונאות בישראל? איפה כדאי ללמוד תיירות או אירוח וניהול אירועים בישראל? מה היתרונות והחסרונות של כל מוסד לימודים?
- **חקר מקצועות:** מידע על מקצועות, דרישות קבלה לעבודה, סוגי מעסיקים, מסלולי לימוד רלוונטיים ועוד. שאלה לדוגמה: אילו מקצועות מתאימים לצעירה שלמדה בתיכון מתמטיקה ופיזיקה, אוהבת לעבוד עם אנשים וגם להתעמק בנושאים מסובכים?
- **קורות חיים ומכתב מלווה:** טיפים לכתיבת קורות חיים ומכתב מלווה מרשימים שימשכו את תשומת הלב של המעסיקים, שכתוב קורות חיים. הנחיות לדוגמה: שכתב את קורות החיים האלה כך שיתאימו למשרה ראשונה בתחום ניהול רשתות, בחברת הייטק גדולה; ציין את המרכיבים העיקריים בפסקת פתיחה לקורות חיים של סטודנט ללא ניסיון תעסוקתי, למשרה בתחום החינוך הבלתי פורמלי; כתוב פסקת פתיחה לקורות

החיים האלה עבור משרת מנהל משמרת במסעדה.

- **ראיונות עבודה:** התכוננות לראיונות עבודה וטיפים להתנהלות בזמן הריאיון. שאלות לדוגמה: איך לנהל משא ומתן מוצלח על חבילת השכר וההטבות שלי כדי להבטיח שכר הוגן עבור הכישורים והניסיון שלי? מה השאלות הנפוצות בראיון עבודה למשרת עוזר אדמיניסטרטיבי בחברת ייצור? מה כדאי לשאול בראיון עבודה למשרה בתחום המכירות?
- **משא ומתן על שכר:** מידע על גובה השכר בתחום העיסוק, טיפים למקסום השכר המוצע. שאלות לדוגמה: איך לנהל משא ומתן מוצלח על חבילת השכר וההטבות שלי כדי להבטיח שמשלמים לי שכר הוגן עבור הכישורים והניסיון שלי? איך אפשר למקסם את השכר המוצע למאמנת סוסים מתחילה בישראל? מה עליי לומר ולעשות לשם כך בתהליך הקבלה לעבודה?

נקודות מרכזיות להצגת כלים דיגיטליים

- להסביר מה מטרת האתר או הכלי, איך כדאי להשתמש בו ואיך הוא יכול לתרום לתהליך הבירור או החיפוש. למשל: האתר הזה מציג המון מידע על תחומי עיסוק ועבודות בשוק. הוא יכול לעזור לכם להכיר משרות חדשות שאולי יתאימו לכם, להבין טוב יותר במה כרוכה כל משרה ומה צריך ללמוד או לדעת כדי להתקבל אליה.
- להסביר את מבנה האתר או הכלי, איך מנווטים בו ואיך משתמשים בו: מה התפריטים והכפתורים המרכזיים, איפה נמצא המידע החשוב.
- להדגים את השימוש בכלי, להראות תהליך שלם, קצר ומדויק של שימוש בכלי: איך מחפשים, איפה לוחצים, מה ממלאים בשדות וכו'.
- לתת לצעירים להתנסות בעצמם, לכוון ולעודד אותם להשתמש בכלי או באתר לפי הצורך וההבנה שלהם. חשוב לזכור: אי אפשר להזיק או לקלקל משהו על ידי שימוש לא נכון בכלים הללו. ניסוי וטעייה הם כמעט ללא "מחיר" – תמיד אפשר להתחיל מההתחלה בצורה אחרת, ולתרגל שימוש טוב ומדויק יותר.
- להסביר איך להעריך את הבטיחות של האתר או הכלי ואת מהימנות המידע שהוא מספק. יש תמיד חשש (מוצדק) שאתרים לא מאובטחים ישתמשו לרעה במידע שאנו מוסרים, או שיספקו מידע לא מדויק או בלתי מהימן ויטעו אותנו. חשוב לבחון את המקור של האתר – מי הבעלים שלו? (אפשר לבדוק ב"אודות" או ב"צור קשר"); האם הוא אתר של גוף רשמי כמו משרד ממשלתי (כתובת מסתיימת ב־gov) או מוסד אקדמי (כתובת מסתיימת ב־ac)? האם הוא של גוף מסחרי ואם כן, מה האינטרס של הגוף הזה? האם נראה שעודכן לאחרונה? האם אפשר למצוא ברשת מידע נוסף על הגוף המפעיל אותו? האם הקישור למסירת מידע אישי באתר מאובטח (יש סמל של מנעול בשורת הכתובת)?

כלים נוספים לשימוש בתהליך הליווי

מפת הדרכים להשכלה: מסמך מתווה לבניית תוכנית עבודה למימוש השכלה עבור צעירים במצבי סיכון. המפה היא כלי שנבנה על בסיס העקרונות והשלבים של תהליך הליווי להשכלה שהוצגו בתדריך זה, בשני צירים מרכזיים: תכנון מסלול לימודים מוכוון תעסוקה ובניית מעטפת תומכת למימושו.

תדריך הפעלה למרחב קידום תעסוקה – יתד: תדריך לליווי צעירים לתעסוקה, המציג כלים יישומיים לליווי צעירים לקראת השתלבות בתעסוקה איכותית. בין היתר משולבות בו הנחיות ועצות לכתיבת קורות חיים ומפורטות בו דרכים ומיומנויות לחיפוש עבודה, לראיון עבודה, לניהול סדר יום, להשתלבות במקום עבודה ועוד.

תהליך הליווי הקבוצתי להשכלה

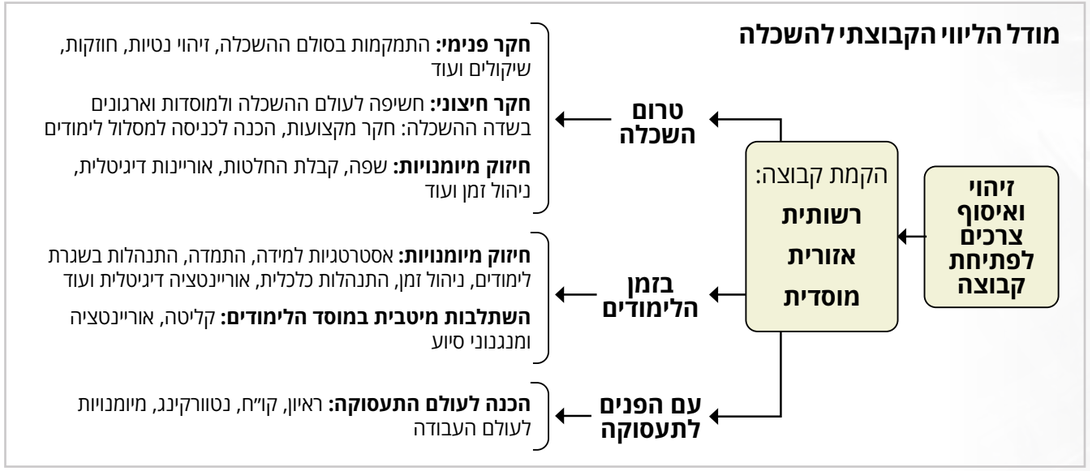
נוסף לתהליכי הליווי הפרטניים להשכלה מכוונת תעסוקה, חשוב לקיים גם תהליכים קבוצתיים, שיסייעו לצעירים ולצעירות לרכוש ידע ומיומנויות רלוונטיות להתקדמות במסלולי ההשכלה. לתהליך הקבוצתי ערך מוסף והוא שונה מהתהליך הפרטני. לתהליך קבוצתי יתרונות רבים:

- בקבוצות מתרחשת למידה חברתית רבה, למידה של עבודה משותפת, מיומנויות תקשורת ומיומנויות בין־אישיות – כולן רלוונטיות להשתלבות מיטיבה בלימודים ובעבודה.
- הקבוצה היא מרחב בטוח ללמידה וסביבה מאפשרת להתנסות בהתנהגויות חדשות, ולקבלת משוב שילמד את המשתתפים על דפוסי התנהגותם והשפעתם על הסביבה.
- קבוצות יכולות לדרבן את המשתתפים לפיתוח כישורים ומשאבים חבויים.
- עבודה בקבוצות יכולה להתאים במיוחד לצעירים שמתקשים להביע את עצמם בעבודה פרטנית, בייחוד לאור רמת האינטימיות הנדרשת בליווי פרטני.
- אנשים בעלי צרכים דומים יכולים לתמוך זה בזה ולסייע בפתרון הדדי של בעיות.
- הקבוצה היא מיקרוקוסמוס לעולם האמיתי ובאמצעותה אפשר לחקור את ההתרחשויות בעולם האמיתי.
- הקבוצה יכולה לסייע בהגמשת יכולת ההסתגלות של אנשים המתקשים בכך.
- הקבוצה יוצרת קהילה המשמשת כקבוצת תמיכה ולצורך נטוורקינג גם בין המפגשים ולאחר סיומם ותורמת להפגת הבדידות במוסד הלימודים.

מטרות תהליך הליווי להשכלה בקבוצה

- הקניית מיומנויות רלוונטיות להשכלה
- יצירת קהילה עם מטרות דומות או משותפות
- איגום וניצול מיטבי של משאבים
- מודל הליווי הקבוצתי להשכלה

מודל הליווי הקבוצתי להשכלה

1. **זיהוי ואיסוף צרכים:** בתהליך הליווי הפרטני (הכללי והממוקד בהשכלה כאחד) תוכלו לזהות נושאים וצרכים החוזרים אצל הצעירים, ולבחון לאורם היתכנות לפתיחת קבוצה רלוונטית.
2. **הקמת קבוצה:** לאחר זיהוי הצורך יש להגדיר נושא, מטרות ומסגרת הפעלה לקבוצה, וכמובן – לגייס צעירים שירצו להשתתף. חשוב לערוך תהליך מיון ותיאום ציפיות של הצעירים המשתתפים כדי לוודא שהתכנים והתהליך מתאימים לצעירים ולצורכיהם, ולהבטיח בניית קבוצת שווים תומכת ומאפשרת. יש כמה סוגי קבוצות:
   - קבוצות רשותיות – מיועדות לצעירים המלווים ביתד ומתגוררים באותה רשות מקומית.
   - קבוצות אזוריות – מיועדות לצעירים מרשויות מקומיות קרובות גיאוגרפית. אפשר להקים קבוצה אזורית אם אין מספיק צעירים ברשות אחת לפתיחת קבוצה, או כשמדובר בקבוצה שיהיה קשה לפתוח עבורה כמה

מחזורי פעילות באותה הרשות, למשל בגלל נושא מורכב או הנחיה על ידי מנחה חיצוני מבוקש.

- קבוצות מוסדיות – מיועדות לסטודנטים במוסד לימודים מסוים. קבוצות אלה יופעלו בשיתוף פעולה עם מוסד הלימודים, בהתאם לנושא ולמגבלות המוסד.

אפשר להיעזר בצוות המחוז – מנהלת השכלה ותעסוקה מחוזית ורכזת רקיע – בתהליך ייזום ופתיחת הקבוצה: לחדד את נושא ומטרות התהליך, לאתר מנחה או ספק מתאימים, לגייס משתתפים ולגבש את התכנים.

3. **ניהול הקבוצה:** כמו בכל תהליך קבוצתי, חשוב מאוד שמלווה קבוע ינהל את התהליך. תפקיד מלווה הקבוצה לחבר את המשתתפים לתהליך וזה לזה, לעודד נוכחות והגעה רציפה, לחבר בין הקבוצה למנחה ולסייע לדיוק בתכנים ובתהליך לאורך הדרך. חשוב לעקוב אחר נוכחות המשתתפים, לתמוך במתקשים להתמיד וגם להעניק תעודת סיום למתמידים.

מתווה לתכנון תהליך ליווי קבוצתי

לפניכם מתווה לתכנון ולניהול מענה קבוצתי לצעירים. השתמשו בו לאחר שתאתרו צורך שיכול לשמש בסיס לתהליך קבוצתי והגדירו בעזרתו את המטרות, קהל היעד והתכנים. כך תוכלו להחליט מי ינחה את הקבוצה – אתם, גורם מקצועי במחוז או בארגון שלכם, או ספק/מנחה חיצוני.

שם המענה הקבוצתי: _____

השלב בתהליך הליווי: טרום השכלה / בזמן הלימודים / עם הפנים לתעסוקה

ארגונים שותפים למענה/לתהליך (אם יש)
שם הארגון ומהות שיתוף הפעולה: _____

מטרות אופרטיביות של התוכן והתהליך: מה ישיגו המשתתפים בתהליך? (הרחבה, חיזוק, בחינה, חקירה, יצירה וכו')
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

קהל היעד ותנאי הסף להשתתפות:
סוג ומבנה המענה (קורס, סדנה, הכשרה מקצועית, מפגש חד־פעמי וכו'):

נושאים מרכזיים של המענה:
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

הכישורים והמיומנויות לפיתוח בעזרת המענה: (I am / I can / I grow / I task / I mix / I net / I deal)
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

מעטפת המענה ואופן ניהולו: פרטו את המהלכים המרכזיים שתנקטו במפגשים ובין מפגש למפגש כדי לבנות את הקבוצה, להחזיק את המשתתפים ולהבטיח ניהול מוצלח של המענה. למשל: מפגש דו־שבועי עם מלוות הקורס לטובת "בדיקת דופק" של המשתתפים, עיבוד נושאים שעולים בקבוצה ושמירה על מסגרת הקורס ונוהליו.
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

מהלך המענה הקבוצתי

מודולה/מפגש	תוכן	תהליך/מתודה	הערות ואנשי קשר רלוונטיים
אירוע פתיחה משמעותי	**לדוגמה: פאנל השראה – אנשי מפתח מהתחום**		
מפגש 2			
מפגש 3			
מפגש 4			

צעדים להמשך: פרטו את הצעדים שתנקטו בתום הקורס/התוכנית כדי להבטיח המשך מיטבי של התהליך.
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

דוגמאות לתהליכים קבוצתיים ולסדנאות בנושאים נבחרים

ריכזנו עבורכם כמה דוגמאות לתהליכים קבוצתיים שהתקיימו בהצלחה במהלך תקופת הפיילוט. התהליכים מפורטים לפי שלבי תהליך ההשכלה והליווי: טרום השכלה, בזמן הלימודים, עם הפנים לתעסוקה. הם יכולים לשמש כבסיס לבניית תכנים ותהליכים המותאמים לצרכים העולים בקבוצות הצעירים שאתם מובילים ולמאפיינים הייחודיים של כל קבוצה.

מענים קבוצתיים לשלב של טרום השכלה:

תופסים כיוון – הכוונה לבחירת מסלול השכלה וקריירה	
קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד, בשלב בחירת קריירה או מסלול לימודים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- הצעירים יזהו חסמים תפיסתיים־אישיים ויפעלו לפתרונם. - המשתתפים יאתרו מידע אמין ואיכותי על תחומי עיסוק, מקצועות והכשרות. - המשתתפים יגדירו צעדים ראשונים לפעולה מקדמת השכלה ותעסוקה.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יחזקו את המסוגלות האישית בניווט לבחירת קריירה. - המשתתפים ימשיכו בתהליכי חקר פנימיים וחיצוניים איכותיים. - המשתתפים יגבשו ויישמו תוכנית פעולה להשתלבות בלימודים ובעבודה.
אשכולות כישורים מרכזיים לעבודה לפי מודל IPro	- I Am – פרואקטיביות, דפוס חשיבה מתפתח, נחישות והתמדה - I Can – אוריינות שפה, אוריינות כמותית, הצגת נושא ורכישת כלים דיגיטליים. - I Grow – קבלת החלטות, חקר והתגברות על חסמים. - I Net – עבודה בצוות ועמידה מול קהל. - I Deal יכולת להפעיל חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית
מתווה הפעלה	- ארבעה מפגשים של שלוש שעות כל אחד - 15 משתתפים
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – מפגש היכרות ומבוא בנושא קריירה. - מפגש 2 – חסמים מנטליים ואיך להתגבר עליהם. - מפגש 3 – כלים לחקר תחום. - מפגש 4 – קבלת החלטות, חקר מקצוע ומוסד לימודים.

תופסים כיוון – הכוונה לבחירת מסלול השכלה וקריירה	
קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד, בשלב בחירת מסלול לימודים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים יכירו את עולמות ההשכלה הגבוהה וההכשרות המקצועיות. - המשתתפים יכירו מגוון מסלולי לימוד. - המשתתפים יגבשו חזון תעסוקתי אישי.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יכירו את תוכנית יתד וימשיכו לליווי פרטני במידת הצורך. - המשתתפים יתגבשו כקבוצת שווים ויקיימו קשרים חברתיים.
אשכולות כישורים מרכזיים לעבודה לפי מודל IPro	- חקר פנימי - חקר חיצוני - קבלת החלטות - בניית תוכנית פעולה
מתווה הפעלה	- ארבעה מפגשים של שלוש שעות כל אחד - 15–20 משתתפים - הנחיה של איש מקצוע בתחום ייעוץ הקריירה: מאמן, יועץ או פסיכולוג תעסוקתי
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – "למה לי ללכת ללמוד?": היכרות, התמקמות על רצף ההשכלה, תקוות וחששות, ניפוץ מיתוסים על השכלה על־תיכונית ועיבוד חוויות מתקופת לימודים קודמת. - מפגש 2 – "מסיבת הולנד": מילוי שאלון הולנד, ששת הטיפוסים של נטיות תעסוקתיות ותרגול אישי בשלושת המעגלים. - מפגש 3 – "יום בחיי": הסבר על סוגי השכלה שונים, חקר מקצועות. - מפגש 4 – "חזון אישי": בניית לוח חזון, תוכנית עבודה אישית מכוונת מטרה תעסוקתית, היכרות עם יתד ועם מיזם ההשכלה.

חשיפה להשכלה	
קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד, בשלב בחירת קריירה או מסלול לימודים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים ירחיבו את הידע על אפשרויות הבחירה שלהם בתחומי ובמסלולי לימודים. - המשתתפים יחזקו את המסוגלות האישית לבחירת קריירה. - המשתתפים יכירו את תהליך קבלת ההחלטות ואת השיקולים הרלוונטיים לבחירת מקצוע ומסלול לימודים.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים ימשיכו בתהליכי חקר פנימיים וחיצוניים מעמיקים. - המשתתפים יקבלו החלטות מושכלות בנושא בחירת מסלול לימודים וקריירה.

אשכולות כישורים מרכזיים לעבודה לפי מודל IPro	- I Am – פרואקטיביות, דפוס חשיבה מתפתח, נחישות והתמדה - I Can – אוריינות שפה, אוריינות כמותית, הצגת נושא ורכישת כלים דיגיטליים. - I Grow – קבלת החלטות, חקר והתגברות על חסמים. - I Net – עבודה בצוות ועמידה מול קהל. - I Deal - יכולת להפעיל חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית
מתווה הפעלה	- ארבעה מפגשים של שלוש שעות כל אחד - 15משתתפים
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – היכרות, התמקמות על רצף הלימודים, תקוות וחששות, עבודה עם מחשבות מעכבות בכל הקשור ללימודים. - מפגש 2 – קבלת החלטות: ממה הן מושפעות, בחירת תחום לימודים ועבודה על שיקולים דרך תיאור מקרה. התנסות בכלי דיגיטלי ("כיוונים לעתיד"), חשיפה למסלולי השלמת השכלה. - מפגש 3 – חקר מקצוע: התנסות בחקר מקצוע בעזרת מפת דרכים, שימוש במיומנות הצגה עצמית ושיתוף פעולה. - מפגש 4 – הרחבת הידע על אפשרויות הבחירה, בניית חזון ויעדים טווח הקצר, סיכום ומשוב.

קורס עברית מדוברת

קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד, דוברי ערבית המעוניינים לשפר את העברית
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים ישפרו את כל מיומנויות התקשורת בעברית, ברמה אקדמית: דיבור, הבנת הנשמע, קריאה, כתיבה, אוצר מילים. - המשתתפים יעשירו את הידע שלהם על התרבות העברית והכללית. - המשתתפים ירכשו מיומנויות אישיות ובין־אישיות להתנהלות בעולם העבודה.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יתנהלו בעברית (דיבור וכתיבה) ברמה המתאימה לסביבה אקדמית.
אשכולות כישורים מרכזיים לעבודה לפי מודל IPro	- I Am – הבנת יתרונות יחסיים, תחומי עניין וחסמים מנטליים. - I Net – עמידה מול קהל, פתרון בעיות וקונפליקטים. - I Deal – אוריינות ומיומנויות שפה.
מתווה הפעלה	- שמונה מפגשים של שעה וחצי כל אחד - 8–10 משתתפים
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – היכרות, תיאום ציפיות. - מפגש 2 – רגשות ותכונות והתאמתן לעולם העבודה. - מפגש 3 – מבחן המרשמלו, שליטה עצמית. - מפגש 4 – יצירתיות בפתרון בעיות וקונפליקטים. - מפגש 5 – היכרות עם חגים יהודיים, נוצריים, מוסלמיים ודרוזיים. - מפגש 6 – הצגה עצמית בכתב ובעל פה (שימוש בצילום עצמי). - מפגש 7 – שימוש בעברית להשגת מטרות אישיות. - מפגש 8 – אני בעוד עשר שנים: הצבת יעדים ומטרות לעתיד; סיכום ופרדה.

ייעוץ לבחירת קריירה

קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד, בשלב בחירת קריירה או מסלול לימודים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים יכירו מגוון אפשרויות ותחומים ללימודים ולתעסוקה. - המשתתפים ידעו כיצד לקבל החלטות מושכלות בבחירת מסלול לימודים ותחום תעסוקה.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יקבלו החלטות מושכלות ומודעות ויבחרו תחומי לימודים ותעסוקה המתאימים להם.
אשכולות כישורים מרכזיים לפיתוח לפי מודל IPro	- חקר פנימי - חקר חיצוני - קבלת החלטות - בניית תוכנית פעולה
מתווה הפעלה	- ארבעה מפגשים בני שלוש שעות כל אחד - עשרה משתתפים
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – היכרות, זיהוי השלב שבו כל משתת נמצא ביחס ללימודים, מחשבות מעכבות ומקדמות, קשת תפקידי חיים. - מפגש 2 – זיהוי חוזקות, תאוריות של בחירת קריירה, זיהוי נטיות תעסוקתיות. - מפגש 3 – ערכים בהקשר של בחירת מקצוע, כלים לחקר מקצועות, שיקולים לבחירת מקצוע. - מפגש 4 – סיכום: חוזקות, ערכים, נטיות, שיקולים ומקצועות אפשריים.

מענים קבוצתיים לשלב הלימודים:

סדנת מיומנויות לסטודנטים

קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד בזמן לימודיהם במוסד על־תיכוני מסוים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים יחזקו מיומנויות אישיות ובין־אישיות הנחוצות להשתלבות מוצלחת בלימודים ובעבודה. - המשתתפים יכירו את המשאבים והמענים העומדים לרשותם לתמיכה במהלך הלימודים, במוסד האקדמי וביתד.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יתגבשו כקבוצת שווים ויקיימו קשרים חברתיים זה עם זה. - המשתתפים יפנו לסיוע מגורמי התמיכה במוסד האקדמי וביתד.
כישורים מרכזיים לעבודה	- תקשורת בלתי מילולית, שפת גוף, הצגה עצמית, זיהוי הצלחות בחיים, שיתופן ושילובן בהצגה עצמית, התמודדות עם חוסר הצלחה, יכולת בקשת עזרה, אהבה וקבלה עצמית, תקשורת פתוחה ונכונה, איתור הזדמנויות ולא להגיד לא.
מתווה הפעלה	- שבעה מפגשים של שעתיים כל אחד - עשרים משתתפים

התנהלות כלכלית בתקופת הלימודים	
קהל יעד	- צעירים בפרופיל בזמן לימודים על־תיכוניים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים יכירו מושגים בסיסיים בנושא התנהלות כלכלית. - המשתתפים יימנעו מהחלטות כלכליות שגויות ומהיקלעות לחובות. - המשתתפים יכירו את דיני העבודה ואת זכויותיהם כעובדים. - המשתתפים ידעו לקרוא ולהבין תלוש שכר.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יתנהלו נכון כלכלית ויימנעו מלהיקלע לחובות. - המשתתפים יתגבשו כקבוצת שווים ויקיימו קשרים חברתיים זה עם זה.
כישורים מרכזיים לעבודה	- התנהלות כלכלית
מתווה הפעלה	- שלושה מפגשים בני שלוש שעות כל אחד - 10–15 משתתפים
נושאי המפגשים	- מפגש 1 – מושגי יסוד בהתנהלות כלכלית, עו"ש, עמלות, אשראי, תעודת זהות בנקאית. - מפגש 2 – הלוואות וריבית, חובות, פנסיה. - מפגש 3 – תלוש שכר, זכויות עובדים ודיני עבודה.

מיומנויות אישיות ובין־אישיות לסטודנטים	
קהל יעד	- צעירים בפרופיל יתד בזמן לימודיהם במוסד על־תיכוני מסוים
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים יחזקו מיומנויות אישיות רלוונטיות ללימודים: ניהול זמן, ניהול אנרגיה. - המשתתפים יחזקו מיומנויות בין־אישיות רלוונטיות ללימודים: תקשורת בין־אישית ועמידה מול קהל.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים יתגבשו כקבוצת שווים ויקיימו קשרים חברתיים זה עם זה
כישורים מרכזיים לעבודה	- ניהול זמן - ניהול אנרגיה - תקשורת בין־אישית - עמידה מול קהל
מתווה הפעלה	- ארבעה מפגשים בני שעה וחצי כל אחד - 10–15 משתתפים

נושאי המפגשים	- מפגש 1 – היכרות, ניהול זמן: חשוב ודחוף, רצוי ומצוי, בניית סדר יום וסדרי עדיפויות. - מפגש 2 – מיומנויות תקשורת בין־אישית: העברת מסרים והבנתם, הצגה עצמית ורושם ראשוני. - מפגש 3 – ניהול אנרגיה: אורח חיים בריא, איזונים, מציאת ערכים וחוזקות. - מפגש 4 – עמידה מול קהל: הצגה עצמית, מתן משוב, דגשים לעמידה מול קהל קתימב"ה (קול, תנועה, ידיים, מבט, ביטחון, התלהבות)

מענים קבוצתיים לשלב "עם הפנים לתעסוקה":

קורס ניהול רשתות / קורס IT מקצועי	
קהל יעד	צעירים בפרופיל יתד המעוניינים לרכוש מקצוע בתחום של ניהול רשתות, אבטחת מידע וסייבר; בעלי רמה סבירה של קריאה והבנה באנגלית
מטרות ותוצאות רצויות בתום התהליך הקבוצתי	- המשתתפים ירכשו מקצוע ותעודת הסמכה בתחום ה־IT. - המשתתפים יחזקו מיומנויות וכישורים תעסוקתיים. - המשתתפים יחזקו את תחושת המסוגלות שלהם בכל הנוגע לתעסוקה. - המשתתפים יפתחו תמונת עתיד תעסוקתית ברורה.
מטרות ותוצאות רצויות לטווח הארוך	- המשתתפים ישתלבו בתעסוקה בתחום ה־IT.
הסבר ורציונל	הקורס מקנה למשתתפים הכשרה בתחום מבוקש בעולם התעסוקה הישראלי, המחוברת לצורכי המעסיקים בתחום. קורס ניהול רשתות (וקורסים אחרים בתחום ה־IT הם כרטיס כניסה לעולם ההיי-טק דרך התחום של אבטחת מידע וניהול רשתות התקשורת, והוא פותח אפשרויות ויכולות קידום רבות ומעניינות בתחום הסייבר והענן. בוגרי הקורס יכולים להשתלב במגוון תפקידים בתחום: מנהל רשת, טכנאי רשת, מומחה אבטחת רשת, עובד תמיכה טכנית ועוד.
מתווה הפעלה	- גיוס משתתפים: שיווק הקורס לצעירים בעלי נטיות תעסוקתיות מתאימות, מוטיבציה, המסוגלים לעבור את תהליך ההכשרה המקוון ולעמוד בדרישות הלימודיות. - מפגש חשיפה המספק את מירב המידע על הקורס. - מיון מועמדים: ראיונות אישיים בניהול המלווה יוזם הקורס לבדיקת התאמת המועמדים מבחינת אישיות ומוטיבציה; מבחני התאמה מטעם הגוף המכשיר. - Rump up: שלב "מכינה" הכולל חיזוק עצמי, הקניית מיומנויות דיגיטליות, הכנה לאנגלית טכנולוגית, כישורים ומיומנויות לעולם התעסוקה. - הכשרה: קורס מלא באורך 4–10 חודשים (בהתאם לסילבוס) המספק הכשרה איכותית. את הקורס מלווים מלווה הצעירים ומנטורים מהתעשייה המסייעים בתהליך הלמידה, בבניית קבוצה וביצירת סביבת למידה תומכת. הקורס יספק שפע של הזדמנות להתנסויות מעשיות. - פרויקט גמר - מבחן: לקראת סוף הקורס תיערך הכנה למבחן הסמכה ובסופו יתקיים המבחן; הצלחה במבחן הסמכה היא תנאי לקבלת תעודת הסמכה. - השמה: ליווי בתהליך השמה באמצעות הגוף המכשיר או גופי השמה מתאימים, תוך חקר של אפשרויות התעסוקה בקהילות הרלוונטיות ובדגש על התאמה אישית ופיתוח קריירה.
נושאי המפגשים (הגוף המכשיר קובע את הסילבוס המפורט בהתאם להסמכה המבוקשת)	- יסודות תקשורת - מבוא לתקשורת מחשבים, שיטות עיצוב רשתות, שכבות OSI, טכנולוגיות תקשורת אלחוטיות - אבטחת רשתות - איומים על רשתות, טכניקות אבטחה, תקני אבטחת רשתות - ניהול רשתות - תכנון, התקנה, תחזוקה וניהול רשתות

עבודה עם מוסדות הלימוד

דיקן הסטודנטים ויחידות התמיכה בסטודנט

במרבית מוסדות ההשכלה הגבוהה – מכללות טכנולוגיות, מכללות אקדמיות ואוניברסיטאות – יש יחידות שתפקידן לתמוך בסטודנטים ולסייע להם במגוון תחומים לאורך תקופת לימודיהם. באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות יחידה זו היא לרוב משרד הדקן, שבראשו דקן הסטודנטים. לרשות הדקן מגוון מענים ומשאבים לסיוע לסטודנטים המתקשים להתמודד עם אתגרים כלכליים, לימודיים, חברתיים ורגשיים. לרוב הסיוע ללא תשלום או בתשלום סמלי. לעיתים מציע מוסד הלימודים גם תוכניות סיוע לאוכלוסיות מיוחדות (כמו עולים חדשים, יוצאי אתיופיה, צעירי החברה הערבית). הדקן משמש גם כגורם מתווך בין הסטודנט לשאר יחידות המוסד, ובמקרה הצורך אף עוזר בקשר של הסטודנט עם המרצים.

מומלץ להכיר את אנשי הקשר המרכזיים במשרד הדקן וביחידה לרווחת הסטודנט במוסדות הלימוד של הצעירים שאתם מלווים. עם קבלתם של הצעירים ללימודים, ולכל המאוחר בשבוע הראשון ללימודים, יש לחבר ביניהם ובין משרד הדקן או יחידת התמיכה בסטודנטים, לעזור להם להתוודע לשירותים המוצעים, ולעודד אותם לפנות ליחידה או לגורם המתאים בעת הצורך.

המבנה הארגוני והשירותים שמציע דקן הסטודנטים משתנים ממוסד למוסד, אולם ברוב מוסדות הלימוד נמצאות היחידות הללו:

יחידה לסיוע כלכלי ומעונות (לעיתים יחד ולעיתים בנפרד)

היחידות לסיוע כלכלי במוסדות האקדמיים מציעות מלגות על בסיס מצב סוציו־אקונומי ומיועדות לסייע במימון הוצאותיהם של סטודנטים מרקע כלכלי מורכב ומאתגר בזמן הלימודים. מלגות הסיוע מוענקות ללא צורך בפעילות חברתית. במוסדות מסוימים היחידה לסיוע כלכלי מסייעת גם בתיווך למלגות חיצוניות. בחלק מהמוסדות יש מעונות סטודנטים בתשלום, או ללא תשלום לפי קריטריונים של זכאות.

יחידה למעורבות חברתית

מטרת היחידה למעורבות חברתית לפתח ולקדם מודעות, מעורבות ואחריות חברתית בקרב כלל הסטודנטים, שהם דור העתיד של החברה הישראלית ושל מנהיגיה. הסטודנטים הפעילים משתלבים בעשייה חברתית, ערכית וחינוכית במגוון פרויקטים חברתיים בקהילה, כמו תוכנית אייסף, תוכנית שגרירי רוטשילד, פר"ח ועוד. לרוב, פעילות זו מזכה את הסטודנטים במלגה או בנקודות זכות אקדמיות.

יחידה לשוויון הזדמנויות או מדור לקידום סטודנטים

סטודנטים רבים מתקשים למצות את יכולותיהם הלימודיות והאישיות בשל קשיים כלכליים, אישיים, לימודיים, חברתיים, או נאבקים לשלב לימודים עם חיי משפחה ומחויבויות נוספות. משרדי דקן רבים מפעילים תוכניות ייעודיות עבור סטודנטים מאוכלוסיות ייחודיות (כמו בוגרי החינוך החרדי, סטודנטים מהחברה הערבית או יוצאי אתיופיה) אשר נתקלים בקשיים אלה אף יותר.

שירות פסיכולוגי / טיפול רגשי

מערך השירות הפסיכולוגי מציע ייעוץ ותמיכה רגשית או נפשית לסטודנטים ולסגל האוניברסיטה. הטיפול כרוך בהשתתפות חלקית בתשלום (בעלות נמוכה). בחלק מהמוסדות אפשר לקבל מימון דרך הדקן. במוסדות רבים מוצעות התערבויות פרטניות וקבוצתיות להתמודדות ממוקדת עם סימפטומים של לחץ וחרדה, למשל במקרים של התמודדות עם משבר מאיים, חרדת בחינות וקשיי התארגנות בלימודים, דאגנות יתר, חרדה חברתית ו"פחד במה", התקפי פאניקה, לחץ כרוני ותחושת מתח ועומס.

יחידה לאבחון ולתמיכה בסטודנטים עם לקויות למידה והפרעות קשב וריכוז

בחלק מהמוסדות יש יחידה המספקת שירותי אבחון, ליווי בנושא ההתאמות בדרכי ההיבחנות ובחינת יעילותן, ייעוץ, סיוע ותמיכה לסטודנטים עם לקויות למידה והפרעות קשב. מוסדות מסוימים מציעים שיעורי עזר מותאמים לסטודנטים עם לקויות למידה, ובחלק מהמוסדות אף יש מרפאת קשב וריכוז.

מרכז לפיתוח קריירה

מרכזים לפיתוח קריירה הוקמו כדי לסייע לסטודנטים ולבוגרים בפיתוח קריירה בעולם עבודה דינמי ובהשתלבות בשוק העבודה. מרכזים אלה מסייעים במציאת תעסוקה ההולמת את ההשכלה והכישורים של הסטודנטים והבוגרים, בדגש על מימוש הפוטנציאל האישי והתעסוקתי. הם מציעים הנחיה והכשרה בכתיבת קורות החיים, הכנה לראיון עבודה, הכנה למרכזי הערכה, שימוש ברשתות חברתיות ונטוורקינג בתהליך חיפוש העבודה, זיהוי מסלולי קריירה ואיתור דרכים יצירתיות לחיפוש עבודה.

בניית שיתופי פעולה עם מוסדות הלימוד

שיתוף פעולה וקשר עם הדקן או עם יחידות התמיכה בסטודנטים יכול להועיל רבות הן לצעירי יתד הלומדים במוסד זה, הן לסטודנטים אחרים בפרופיל יתד שעשויים להזדקק לליווי ולתמיכה של מלווה צעירים. לכן מעבר לחיבור פרטני בין צעירים ליחידות התמיכה, אפשר ורצוי ליזום פעילות משותפת עם המוסד. למשל ליזום מענה קבוצתי רלוונטי לסטודנטים בפרופיל יתד במוסד, להכיר לצוות המוסד את תוכנית יתד ולהזמין אותם להפנות צעירים מתאימים לליווי, להשתלב באירועים שיוזם הדקן ועוד.

1. ליווי להשכלה, תעסוקה וסגנון חיים לצעירים במצבי סיכון

מיזם ההשכלה ביתד נוסד כדי להביא יותר צעירות וצעירים במצבי סיכון להתחיל ולהשלים מסלולי הכשרה והשכלה על־תיכונית ולמצוא תעסוקה ההולמת את השכלתם זו, במטרה לקדם את המוביליות החברתית־כלכלית שלהם, להרחיב את טווח ההזדמנויות העומדות בפניהם ולפתח את יכולתם לבחור ולעצב חיים מלאי משמעות וערך.
תהליך הליווי נשען על גישת הקריירה של פרופ' גלי צינמון, המתמקדת בליווי ובהדרכה של תהליכי חקירה והבניית זהות מתמשכים. לגישה כמה מרכיבים עיקריים: חקירה אישית, חקירת הסביבה, הקניית ידע ומיומנויות, חשיבה ביקורתית, רפלקסיה, ניהול עצמי ויזמות.

<u>עקרונותיה המרכזיים של הגישה:</u>

- **התפתחות:** אנו מתפתחים לאורך החיים בהתאם לבחירותינו בכל שלב התפתחותי.
- **הקשר:** בחירותינו קשורות להיבטים כלכליים, פוליטיים, תרבותיים ומשפחתיים, ואנו מעצבים אותן באמצעות הפרשנות והמשמעות שאנו מייחסים לאירועים בחיינו ולסביבתנו.
- **תפיסה רחבה:** כדי להבין את הפרט במדויק יש לחקור את תפקודו ולהדריכו ביחס לתפקידיו בכמה מעגלי חיים בו זמנית: עבודה, משפחה, קהילה ופנאי[6].

<u>הגישה ביחס לתהליכי ההדרכה והליווי:</u>

- מתייחסת לתפיסה רחבה של זהות המורכבת ממספר רב של תפקידים ומאופיינת בתהליכי חקר והבניה מתמשכים ומשתנים.
- כוללת חקירה אישית, חקירת הסביבה והקניית ידע ומיומנויות.
- מתבססת על דיאלוג מבנה זהות המעודד בחינת חלופות, ערעור והרהור, מתוך קשר מחזק עם מבוגר אחראי משמעותי ומיטיב.
- מטפחת אחריות לעיצוב המבנים החברתיים והמדיניות החברתית באמצעות אזרחות פעילה.

לקראת ליווי להשכלה

צעירים במצבי סיכון המנווטים את דרכם בתחום ההשכלה ניצבים מול שדה מבוזר, שופע תוכניות ומסלולי לימוד, אך לוקה בחוסר נגישות למידע ולמענים יעילים. פערי הידע על אודות עולם ההשכלה לצד פערים בתפיסת העצמי מהווים חסם של ממש בדרכם של הצעירים לרכישת השכלה. על כן הם זקוקים לגורם מלווה מיטיב ומקצועי, המחזיק בידע רלוונטי ומתמצא בעולם ההשכלה, שיסייע להם לקבל החלטות לגבי מסלול הקריירה שלהם והתפתחותם המקצועית.

מטרות הליווי

1. ליווי צעירים בשלב טרום השכלה לבחירת מסלול השכלה מיטבי ומקדם לתעסוקה הולמת.
2. ליווי צעירים בזמן הלימודים (בעיקר בשנה א' ו-ב') להתמדה בלימודים ולהשלמתם בהצלחה.
3. ליווי בשלב המעבר מהשכלה לתעסוקה הולמת השכלה.

העקרונות המנחים בתהליך הליווי

עקרונות והנחות היסוד של תהליך הליווי נשענים, בין היתר, על הגישה ההתפתחותית־הקשרית הרחבה. בכוחם לאפשר יצירה של מרחב לבירור מסלול ההשכלה האפשרי והרצוי, ולחקר הזהות של הצעירים והאפשרויות שלהם להגדלת הונם התרבותי. הליווי ממוקד בתהליך ולא רק בתוצאה.

<u>באמצעות תהליך הליווי:</u>

- נבקש ליצור עבור הלצעירים מרחב לבחינה ולהיכרות עם העצמי, שבו יוכלו לקבל החלטות מודעות ובעלות משקל מתוך מעמדה של בחירה.
- נציף אפשרויות ודרכי חשיבה נוספות ומורכבות יותר שיתמכו בבחירת מסלול ההשכלה.
- נעודד גמישות מחשבתית ונסייע לצעירים לפתח תפיסה חיובית יותר ביחס למציאות חייהם, וכפועל יוצא – תמונת עתיד מיטיבה.

6. Cinamon, 2012, 2013, 2014

נעבוד על כל עיקרון בשלושה מישורים:

1. הנגשת מידע והעמקה: השלמת פערי ידע ועדכון הידע הקיים. מה כדאי שהצעירים ידעו כדי לחולל שינוי? להגיע ללמידה?
2. הקניית כלים ומיומנויות נדרשות לבחירה מושכלת של מסלול לימודים ותעסוקה הולמת השכלה.
3. השפעה על התפיסה – יצירת מרחב ללמידה, התנסות ורפלקסיה המאפשרים חקר פנימי והרחבת תפיסת העצמי.

עיקרון 1: הרחבת טווח האפשרויות, ההזדמנויות ויכולת הבחירה

הנחה העבודה היא שלצעירים במצבי סיכון אין די ידע על מסלולי הלימוד וההכשרה ועל מגוון האפשרויות בעולם העבודה. לעיתים, ההזדמנויות להתפתחות אינן נגישות לצעירים אלה ומצבי חיים שונים אף מציבים חסם להתפתחות. מטרתנו ליצור תנועה בשיח הפנימי של הצעירים, כמו גם בשיח שלהם עם הסביבה, ולהרחיב את טווח האפשרויות העומדות בפניהם ואת אופן התבוננותו עליהן.

עיקרון 2: חקר עצמי וחקר האפשרויות הקיימות

כל צעיר הוא המומחה לחייו, ולכן על הצעירים להשתתף באופן פעיל בתהליך של בירור וחקר הכוחות והמשאבים שלהם ולהיות חלק אינטגרלי ממנו. נסייע לצעירים להעמיק את ההיכרות שלהם עם עצמם ולהרחיב את הידע שלהם על עולם העבודה המשתנה ומסלולי ההשכלה האפשריים עבורם.

תהליך הבירור ייערך בשני מישורים:

פנימי: נברר עם הצעירים מה הכוחות, הנכסים, החוזקות, הנטיות, הערכים והמשאבים הפנימיים שלהם.

חיצוני: נסייע לצעירים לבחון ולמפות את הסביבה החיצונית והאפשרויות העומדות בפניהם, כמו גם את התאמתן של אפשרויות אלה לתחומי העניין, לשיקולים, לנטיות, ולערכים שלהם. הצעירים יחקרו ויבחנו גם את מסלולי הלימוד שמעניינים אותם, כולל תנאי קבלה, דרישות, מערכת שעות, תחומי לימוד וכו'.

עיקרון 3: חיבור לשיקולים ולערכים

במסגרת החקר שלהם, נעודד את הצעירים לגבש "מצפן פנימי" המכוון את תהליכי הבחירה וקבלת ההחלטות שלהם לאור שיקוליהם וערכיהם אישיים. עיקרון זה מושתת על תפיסת הצעיר כמומחה לחייו – הוא בעת ובעונה אחת המספר והגיבור הראשי בסיפור חייו. נסייע לצעירים לספר את סיפור הקריירה שלהם בהקשר רחב, מתוך מודעות לשינויים המתחוללים בחייהם, ובפרט בצומתי בחירה וקבלת החלטות. תהליך הליווי יכלול התבוננות משותפת בהיסטוריה של הצעירים וחתירה למסגור מיטיב מחדש במידת הצורך.

עיקרון 4: רכישה וחיזוק מיומנויות

במציאות של עולם עבודה משתנה תדיר, חשוב לרכוש מיומנויות וכישורים מתאימים להצלחה, וכן לזכור שאפשר כל העת לשפר ולשנות אותם, ולרכוש מיומנויות וכישורים חדשים[7]. בהליך הליווי נציף ונדגיש את הקשר בין פיתוח מיומנויות להשכלה ולתעסוקה, וננגיש את האפשרויות וההזדמנויות לשיפור מיומנויות. שיפור מיומנויות מתרחש בכל יום, אך פעמים רבות קשה לזהות את המיומנות המתפתחת ואת האופן שבו חיזוקה תורם למסלול ההשכלה והתעסוקה של הצעירים. לכן בתהליך הליווי נשקף את הקשר בין הדברים ונספק פלטפורמה לחיזוק מיומנויות ולתרגולן בהתאם לצרכים המשתנים ולמטרות הליווי.

עיקרון 5: ליווי ביישום

חשוב מאוד להמשיך ללוות את הצעירים לאורך זמן, לנהל עימם קשר מיטיב ולעוד אותם לקיים קשרים מתמשכים עם "אחרים משמעותיים" נוספים בסביבתם. חיוני לסמן בתהליך העבודה אבני דרך להתבוננות ולמתן מענה לסוגיות שעולות לאורך הדרך.

7. שוורץ, בן מאיר וסומך, 2020

2. הפניה לתוכנית המקדמת השכלה; מודל עבודה רואד – מיזם ההשכלה

מטרות המודל

1. הנגשה והתאמה של מודל הליווי להשכלה גבוהה המוצע בתוכנית רואד לצעירים במצבי סיכון המלווים ביתד.
2. המודל ישמש כמתווה בתוכניות נוספות לקידום צעירים ממגזרים שונים (כגון תוכנית הישגים ותוכנית זרקור) שמפעילה עמותת אלומה.

קהל היעד

התוכנית מתאימה למשתתפים בתוכנית יתד, צעירים וצעירות במצבי סיכון, בגיל 18–25 בוגרי ובוגרות מערכת החינוך שטרם השתלבו באקדמיה ויש להם פוטנציאל לרכוש השכלה גבוהה, וכן למשתתפי תוכנית רואד בעלי פרופיל יתד (מוכרים או עוד לא מוכרים) הזקוקים לליווי המעטפת של יתד.

תוכנית רואד

תוכנית רואד,התוכנית הלאומית להנגשת השכלה גבוהה, פועלת לשיפור מתן מידע והכוונה להשכלה גבוהה במוסדות מוכרים על ידי המל"ג בחברה הערבית, הבדואית, הדרוזית והצ'רקסית, באמצעות רכז או רכזת ביישובים רלוונטיים. התוכנית מסייעת לצעירים לקבל החלטה מושכלת ומותאמת בנושא לימודים אקדמיים על בסיס מידע מקיף על מערכת ההשכלה הגבוהה, ייעוץ אישי, כלי אבחון מקצועיים, הכנה למבחני מיון וקבלה והכוון למכינות קדם־אקדמיות. את התוכנית מפעילה עמותת "אלומה, צעירים לשם שינוי" הפועלת לקידום מוביליות חברתית והשתלבות מיטבית של צעירים וצעירות בהשכלה גבוהה ובתעסוקה ראשונה. תוכנית רואד מיועדת לצעירים ולצעירות בגיל 18 עד 29 שטרם השתלבו באקדמיה ומעוניינים בייעוץ פרטני, ליווי, הכוונה ואבחון נטיות.

שלבי תהליך הייעוץ בתוכנית רואד:

1. **ייעוץ:** שלוש פגישות ייעוץ, לצורך היכרות, בניית אמון ותאום ציפיות, אפיון נטיות תעסוקתיות והכרת תחומי לימוד ומקצועות.
2. **ליווי:** בהתוודעות למוסד ולחוג המבוקשים, במבחני השלמה וברישום.
3. **מעקב:** בתהליך הקבלה ללימודים, ולאורך המכינה, הסמסטר, שנת הלימודים וכו'.

תפקיד רכז רואד:

יצירת היכרות מעמיקה עם המשתתף, בניית קשר ואמון, איתור צרכים ותיאום ציפיות. הקניית ידע וחשיפה לעולם האקדמיה, הכנה וליווי בביצוע מבחני נטיות ועידוד לרכישת השכלה גבוהה.

תפקיד עו"ס יתד / מקדם התעסוקה:

- תמיכה פסיכו־סוציאלית: לחזר אחרי הצעירים, לחזקם אותם, לבנות עבורם מערך תומך שיסייע להם להתפנות לתהליך ולהשלים אותו בהצלחה.
- יצירת חיבורים בין הצעירים ובין תוכניות ומענים בתחום ההשכלה ובמגזר הציבורי, השלישי והפרטי, המלווים צעירים וצעירות במצבי סיכון.

מודל ההתערבות:

- פגישת היכרות של רכזי יתד ורואד להכרת השירותים של שתי התוכניות, לתכנון דרכי הפניית צעירים ולהתנעת שיתוף פעולה.
- הפניית הצעיר או הצעירה מיתד לרכז תוכנית רואד או מרואד לרכז תוכנית יתד במייל עם טופס הפנייה ייעודי, עם כיתוב של רפרנט תוכנית יתד ברשות וגורם נוסף מטעם התוכנית לבקרה ולמעקב.
- פגישה משותפת של רכזת רואד, רכזת יתד והצעיר או הצעירה לצורך הסבר על תהליך הייעוץ והמעטפת המשלימה, וכדי להבהיר מי הגורם האחראי על כל שלב או תחום בתהליך (למשל – יש לפנות לרכזת תוכנית רואד לייעוץ בנושא מלגות, ולעו"ס יתד לטובת הפניה לטיפול רגשי).

- עו"ס יתד מעודכנת לאורך התהליך ובסיום שלב הייעוץ נשלח עדכון במייל מרכזת רואד לתיאום פגישה משולשת לסיכום ולשיתוף תובנות להמשך הליווי וההתקדמות של הצעיר או הצעירה.
- כל שלושה חודשים – עדכון בסטטוס הצעיר, עו"ס מלווה – רכזת רואד כדי לעקוב אחרי מידת ההשתלבות במסלול ההשכלה וההתמדה בלימודים.

<u>מנגנוני שיתוף הפעולה:</u>
- פגישת סטטוס ועדכונים פנים אל פנים או בזום של המלוות/רכזות בשתי התוכניות, פעם בשלושה חודשים
- פגישות משולשות, של הצעיר או הצעירה ושתי הרכזות, סביב נושא נקודתי או בהתאם לתוכנית שהותוותה מראש.
- עדכון שבועי או חודשי במייל (בהתאם לשלב שבו נמצאים הצעיר או הצעירה ובהתאם לצורך) על התקדמות הצעיר וצרכים נוספים שעולים בתהליך הליווי.

<u>תמונת הצלחה:</u>
- הטמעת התהליך בשתי התוכניות.
- יותר צעירות וצעירים רוכשים תחושת מסוגלות ומתגברים על חסמים ואתגרים בדרך למסלולי לימודים, לשוק העבודה ולהשתלבות במארג החברתי והכלכלי במדינה.

3. מודל מענים קבוצתיים

תהליך הליווי הקבוצתי להשכלה

נוסף לתהליכי הליווי הפרטניים להשכלה מוכוונת תעסוקה, חשוב לקיים גם תהליכים קבוצתיים, שיסייעו לצעירים ולצעירות לרכוש ידע ומיומנויות רלוונטיות להתקדמות במסלולי ההשכלה. לתהליך הקבוצתי ערך מוסף והוא שונה מהתהליך הפרטני. לתהליך קבוצתי יתרונות רבים:

- בקבוצות מתרחשת למידה חברתית רבה, למידה של עבודה משותפת, מיומנויות תקשורת ומיומנויות בין־אישיות – כולן רלוונטיות להשתלבות מיטיבה בלימודים ובעבודה.
- הקבוצה היא מרחב בטוח ללמידה וסביבה מאפשרת להתנסות בהתנהגויות חדשות, ולקבלת משוב שילמד את המשתתפים על דפוסי התנהגותם והשפעתם על הסביבה.
- קבוצות יכולות לדרבן את המשתפים לפיתוח כישורים ומשאבים חבויים.
- עבודה בקבוצות יכולה להתאים במיוחד לצעירים שמתקשים להביע את עצמם בעבודה פרטנית, בייחוד לאור רמת האינטימיות הנדרשת בליווי פרטני.
- אנשים בעלי צרכים דומים יכולים לתמוך זה בזה ולסייע בפתרון הדדי של בעיות.
- הקבוצה היא מיקרוקוסמוס לעולם האמיתי ובעזרת ההתרחשויות בה, אפשר לחקור את ההתרחשויות בעולם האמיתי.
- הקבוצה יכולה לסייע לאנשים המתקשים עם להגמיש את יכולת ההסתגלות שלהם.
- הקבוצה יוצרת קהילה שמשמשת כקבוצת תמיכה ולצורך נטוורקינג גם בין המפגשים ולאחר סיומם ותורמת להפגת הבדידות במוסד הלימודים.

<u>מטרות תהליך הליווי להשכלה בקבוצה:</u>
- הקניית מיומנויות רלוונטיות להשכלה
- יצירת קהילה עם מטרות דומות או משותפות
- איגום וניצול מיטבי של משאבים

<u>קבוצה - מדריך הפעלה:</u>
1. זיהוי צורך והזדמנות (לדוגמה כמה צעירים שזקוקים לייעוץ קריירה / שיעורי עברית / פסיכומטרי או צורך במוטיבציה לפעולה ואפשר לגבש אותם לכדי קבוצה).
2. ניתן להיעזר במודל תהליך ליווי קבוצתי בתדריך.
3. איתור מענה מתאים, לפי השלב שבו נמצאת הקבוצה (טרום השכלה, בזמן הלימודים, עם הפנים לתעסוקה). ניתן להיעזר ברשימת המענים הקבוצתיים של המיזם.
4. קביעת מטרות ויעדים לתוכנית.
5. איתור ספק מתוך מאגר תוכניות ומענים בתחום ההשכלה.
6. תיאום פגישת עבודה עם הספק לצורך התאמת המענה לצורכי הקבוצה, הבהרת הרציונל, הגישה והמטרות וגיבוש המסרים המרכזיים בשיווק התוכנית.

צ'ק-ליסט פתיחת קבוצה:

- הצעות מחיר + סילבוס משלושה ספקים שונים
- טופס השתתפות/התחייבות
- אקסל נוכחות
- תעודת סיום
- תיעוד של הפרטים הבאים:

שם הספק: _____

שם המנחה + מס' טלפון: _____

שם המלווה (מטעם הרשות): _____ מספר מפגשים: _____

ימים ושעות: _____ מספר משתתפים: _____

ציוד נדרש: _____

תנאי סף: _____

שם המענה הקבוצתי: _____

השלב בתהליך הליווי: (טרום השכלה / בזמן הלימודים / עם הפנים לתעסוקה)

שיתופי פעולה מרכזיים מסגרת הפרויקט (אם יש):

שם הארגון ומהות שיתוף הפעולה:_____

סוג המענה (קורס/סדנה/הכשרה מקצועית/מפגש חד־פעמי וכו'): _____

מטרות אופרטיביות של התוכן והתהליך (הרחבה, חיזוק, בחינה, חקירה, יצירה, עידוד וכו'):

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

מתווה התוכנית ונושאים מרכזיים: _____

_____

_____

_____

הכישורים לפיתוח בעזרת הקורס/סדנה: (I am / I can / I grow / I task / I mix / I net / I deal) _____

_____

_____

_____

_____

מודולה	תוכן	תהליך	הערות / אנשי קשר רלוונטיים
אירוע פתיחה משמעותי	לדוגמה: פאנל השראה – אנשי מפתח מהתחום		
מבנה הקורס/הסדנה			
ליווי מעטפת יתד	לדוגמה: מפגש דו־שבועי עם מלוות הקורס לטובת "בדיקת דופק" של המשתתפים, עיבוד נושאים שעולים בקבוצה ושמירה על מסגרת הקורס ונוהליו.		
פיתוח כישורים לפי מודל IPro **הכישורים שתפתחו בעזרת הקבוצה** לדוגמה: • קבלת החלטות • מיומנויות שפה • איך ללמוד • איתור כישורים נדרשים ופיתוחם • נטוורקינג • מיתוג אישי • עיבוד מידע מרובה • פיתוח חוסן • אוריינות דיגיטלית • חשיבה יצירתית • חשיבה ביקורתית			
צעדים להמשך (בתום הקורס/ התוכנית)	בניית תוכנית המשך מיטבית		

<u>בסיום התוכנית/הקורס:</u>

סיכום התהליך הקבוצתי:

_____
_____
_____

מטרות שהושגו:

_____
_____
_____

הישגים מרכזיים והשלב הבא של מסיימי הקורס:

_____
_____
_____

אתגרים מרכזיים:

_____
_____
_____

תובנות חשובות שעלו במשובי המשתתפים והמשתתפות:

_____
_____
_____

המלצות להמשך על בסיס התובנות – כיצד מומלץ לקיים מענה קבוצתי מסוג זה בהמשך:

_____
_____
_____

תודה רבה!

מיזם ההשכלה